

Aklama ve Terörün Finansmanı ile Mücadelede Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi

Hasan AYKIN*

1. Giriş

Organize suç örgütleri yasadışı uyuşturucu ve silah ticareti, göçmen kaçakçılığı, insan ticareti, kaçakçılık, dolandırıcılık gibi pek çok suçu işlemek suretiyle çok büyük miktarlarda suç geliri elde etmektedirler. Elde edilen bu suç gelirlerinin miktarını kesin olarak ölçmek imkânsızdır. Ancak tahminler bunun küçümsemeyecek boyutlarda olduğunu göstermektedir. Uluslararası yasadışı uyuşturucu ticaretinin tahmini değeri 2005 yılı için 320 milyar, insan ticaretinden elde edilen tahmini gelir ise 32 milyar dolardır¹ (UN, 2007, s.170). Sahtecilik suçlarından yılda 150 ila 470 milyar dolar, yasadışı hafif silah ticaretinden ise 1 ila 4 milyar dolar arasında suç geliri elde edildiği tahmin edilmektedir (Thachuk, 2006, s. 60-61).

Organize suç örgütleri bu denli yüksek kazançlar nedeniyle sürekli olarak büyümekte, pek çok uluslararası şirketten daha büyük hasıla ve varlık büyüklüğüne erişmektedir. Kolombiya'nın en bilinen organize suç örgütü Cali Karteli'nin varlıklarının değerinin 206 milyar dolar, Çin Triadları'nın yıllık hâsılasının 200 milyar dolar, Japon Yakuzaları'nın yıllık hâsılasının ise 90 milyar dolar civarında olduğu tahmin edilmektedir (Lilley, 2006, s. 18-27).

Elde edilen yüksek miktarda suç geliri, yasal görüntü kazandırılarak maskelenmediği sürece suçlular için işlenen öncül suçun ortaya çıkarılma riskini artıran bir unsurdur ve her an müsadereye konu olabilir. Bu nedendir ki tüm dünyada çıkar amacıyla suç işleyenler için ortak nokta, suç gelirini öncül suçtan uzaklaştırmak ve suç geliri için güvenli limanlar bulmak amacıyla her türlü araç ve yöntem kullanarak suç gelirlerini aklamaktır (Gilmore, 2004, s.11).

Aklama, geniş anlamda, suçlunun suçlarını gizleyebilmek ve suç gelirlerine yasal görüntü kazandırmak amacıyla, suçtan elde edilen malvarlığı değerlerinin niteliğini, kaynağını, yerini, durumunu, hareketini ve kime ait olduğunu saklama, örtme veya olduğundan farklı göstermektir. Suç geliri aklanarak, yasal gelir görüntüsü kazanır. Aklama ile bir taraftan öncül suçtan uzaklaşılırken diğer yandan suç gelirlerinin müsaderesinin önüne geçilmesi amaçlanır.

Akılan büyük miktardaki servet ve ekonomik değerler, organize suç örgütlerine ekonomik gücün yanında prestij ve politik nüfuz da sağlar (Gilmore, 2004, s.19). Böylece suçlular bir iş adamı veya sanayici maskesi ile toplumda saygın bir kimlikle yaşamlarını sürdürme imkanı elde eder. Siyasete, yargıya ve bürokrasiye daha kolay sızabilirler. Organize suç örgütleri hükümetlere, parlamentolara, polis yönetimine ya da adliye sarayına sızacak kadar güç kazandığında ise artık kendilerini vuracak kolu felce uğratma gücü de kazanarak gerçek ve sürekli bir dokunulmazlığa kavuşurlar (Ziegler, 1999, s.52). Organize suç örgütleri elde ettikleri bu gücün de etkisiyle, siyasi, adli, idari ve ekonomik mekanizmaların işleyişinde zafiyete ve toplumsal yozlaşmalara yol açar (Kanadoğlu, 2003); siyaset, yargı, bürokrasi ve hatta özel sektörde rüşvet ve yolsuzluğu artırır; toplumu ve değerleri yozlaştırır; ekonomide rekabet eşitsizliği, kaynakların tahsisinde etkinsizliğe neden olur ve kamu maliyesini zayıflatır (5549 sayılı Kanun Genel Gerekeçe). Bu açıdan aklama, gerek ülke düzeyinde hükümetlerin ve gerekse uluslararası düzeyde politika yapımcıların önündeki en temel sorunlardan birisi haline gelmiştir.

* TC Maliye Bakanlığı, Maliye Başmüfettişi.

Aklamanın ortaya çıkardığı tehditler nedeniyle önce bazı ülkelerde ulusal, daha sonra ise uluslararası düzeyde aklama ile mücadele için adımlar atılmaya, stratejiler geliştirilmeye başlanmıştır. Aklama ile mücadeleye özellikle son yirmi yılda artan şekilde önem verilmesindeki temel neden, gittikçe faaliyet alanları genişleyen ve uluslararası nitelik kazanan organize suç örgütleri ile mücadeleyi daha etkin hale getirmektir. Aklamayla mücadele neticesinde, suç gelirlerinin suç örgütlerince kullanımının engellenmesi suretiyle çıkar amacıyla suç işleyenlerin yaşam kaynağının kurutulması amaçlanmaktadır. Çünkü para, organize suç örgütleri için kan gibidir. Aklama ise bu sürecin kalbidir. Böylece temiz kan sağlıklı ve zinde kalması için tüm vücuda pompalanır. Aklamayı başarılı bir şekilde yürüten organize suç örgütleri sürekli olarak büyür toplumun ve ekonominin her alanına dal budak salarlar (Aykın, 2007c). Yapılan araştırmalar, suç örgütleri için suç gelirinin ne kadar önemli olduğunu ortaya koymaktadır. Araştırmalar, suç örgütleri için gelirden mahrum kalma riskinin işlenen suç için öngörülen cezadan çok daha önemli ve caydırıcı olduğunu göstermiştir (Reuvid, 1995). Bu ise organize suç gelirleri ile mücadelede, suç gelirlerinin aklanması ile mücadelenin önemini ortaya koymaktadır. Organize suç örgütlerini suç gelirlerinden mahrum bırakmadan, bu örgütlerin yaşamın her alanını yozlaştırıcı etkisinin ortadan kaldırılması ihtimali bulunmamaktadır (Rider, 1996, s.1).

Suç gelirinin organize suç örgütleri için yaşamsal öneme sahip olması, suç örgütleri ile mücadelede geleneksel mücadele yöntemlerinin yanında suç gelirlerinin aklanmasının önlenmesi konusuna odaklanmayı gerektirmiştir. Bu gerekliliğin bir sonucu olarak, aklama ile mücadele için adımlar atılmaya başlanmıştır.

Doğrudan aklama ifadesi kullanılsa da, aklamanın unsurlarını içeren ilk çaba Amerika Birleşik Devletlerinde (ABD) 1970 yılında Banka Gizlilik Yasası'nın kabulü ile ortaya çıkmıştır (Reuter ve Truman, 2004, s.1). ABD'de aklamanın suç haline getirilmesi Ekim 1986 tarihli Karapara Aklama Kontrol Kanunu ile olmuştur. Aynı yıl İngiltere Uyuşturucu Ticareti Suçları Kanunu ile uyuşturucu suçları ile sınırlı olmak üzere aklamayı suç haline getirmiştir (Gilmore, 2004, s.20).

Küreselleşmenin hız kazanması ve bilişim teknolojilerindeki gelişmeler, suç gelirlerinin aklanmasını daha kolay, hızlı ve düşük maliyetli bir faaliyet haline getirmiş; aklayıcılara pek çok yeni araç ve imkan sunmuştur. Gelişmelerin aklama açısından ortaya çıkardığı en önemli risk ise, aklama yöntemlerinin ülke sınırı tanımaz bir nitelik kazanmasıdır. Uyuşturucu ticareti, silah kaçakçılığı, insan ticareti gibi suçlar ve aklama suçu ile mücadeleye önem veren ülkeler, uluslararası işbirliği olmadan ve ülkelerin mevzuatları uyumlaştırılmadan tek başlarına yürüttükleri çabalarla başarılı olamayacaklarını görmüşlerdir. Bunun üzerine gerek öncül suçlar ve gerekse aklama ile mücadele için uluslararası işbirliği ve ülke mevzuatlarının uyumlaştırılmasına yönelik uluslararası girişim ve anlaşmalar gündeme gelmiştir (Aykın, 2007a). Bu kapsamdaki çabaların başında 1988 tarihli Viyana Konvansiyonu², 1989 tarihinde Mali Eylem Görev Gücünün (Financial Action Task Force –FATF, bundan sonra FATF olarak anılacaktır) oluşturulması, 1990 tarihli Strasbourg Konvansiyonu³, 1995 tarihinde EGMONT Grubunun kurulması ve 2000 tarihli Palermo Konvansiyonu⁴ gelmektedir. Ulusal ve uluslararası alanda aklama ile mücadele kapsamındaki adımlar, aklama ile mücadele sistemini üç boyutlu olarak şekillendirmiştir: Bastırıcı tedbirler, önleyici tedbirler ve etkin uluslararası işbirliği.

Bastırıcı tedbirler, suç işlendikten sonra suçlunun ve suç gelirinin tespiti ile ilgilidir. Bu tedbirler ile suçluların cezalandırılması ve suç gelirlerinin müsadereci hedeflenmektedir. Suç işlenmesini müteakip suçlunun tespiti, yargılanması, cezalandırılması ve suçtan elde edilen mal varlığı değerlerinin müsadereci başlıca bastırıcı tedbirlerdir.

Önleyici tedbirler sayesinde, suç işleme imkânlarının azaltılması ve yakalanma riskinin artırılması suretiyle potansiyel suçluları suç işlemekten vazgeçirmek veya suçun

işlenmesini zorlaştırmak, bu mümkün olmazsa bu kişileri suç işlenmeden veya işlenirken tespit etmek amaçlanır. Bu açıdan önleyici tedbirlerden, aklayıcıların hayatını zorlaştırması beklenir (Arlacchi, 1998, s.6).

Aklama ekonomik suçtur. Ekonomik suçlarda tespit edilme ve yakalanma riskinin düşük bulunması adi suçlara oranla suçun işleme riskini artırır. Nitekim Coleman (2001), ekonomik suç söz konusu olduğunda, ortamın suç işlemeye uygun olmasının kişilerin suç işleme motivasyonunda çok etkili olduğunu ileri sürmektedir. Bu açıdan tespit edilme ve yakalanma riskini etkileyen rüşvet ve yolsuzluğun yaygınlığı, kayıt dışı ekonominin büyüklüğü, hukuk ve yargı sisteminin etkinsizliği, kamu kurumlarının kendi aralarında ve mali kurumlarla işbirliği kapasitelerinin yetersizliği suç gelirlerinin aklaması ile mücadeleyi olumsuz etkiler. Rüşvet ve yolsuzluk, bir yandan yeni suç geliri oluşmasına imkan verirken, diğer yandan suç örgütlerine suç eylemlerini rahat bir şekilde devam ettirme imkanı tanır (Carlson, 2000, s.127). Hukuk ve ceza sisteminin önleyicilik fonksiyonu da hukuku uygulayanların rüşvet ve yolsuzluk karşısındaki durumlarından doğrudan etkilenir (Güvel, 2004, s.113). Aklama ile mücadelede kayıt dışı ekonominin büyüklüğü önemli bir güçlük olarak karşımıza çıkar. Ekonomide kayıt dışılığın ve buna bağlı olarak nakit kullanımının yaygın olması kara paranın *gri para*⁵ içinde geniş bir manevra alanına sahip olmasına neden olur. Bu ise suç gelirinin ve aklamamanın tespit edilme ihtimalini azaltır (Aykın, 2008).

Levi (2001) ekonomik suçlarla mücadele edenlerin, tespit edilme riskini artıracak önlemler alarak suçun işleme imkânlarının azaltılması yaklaşımına sahip olması gerektiğini ileri sürmektedir. Bu nedenle aklama suçunu önlemek amacıyla yolsuzluk, kayıt dışı ekonomi gibi olgularla mücadele ve ilgili birimler arası etkin işbirliği yanında, aklayıcıların tespit edilme riskini artıracak aklamaya has önlemler ayrıca önem kazanmaktadır. Bu kapsamda, özel kesimin kamu ile etkin işbirliğini öngören ve başta finansal kuruluşlar olmak üzere diğer bazı kuruluş ve kişilere yükümlülükler getiren önleyici tedbirler gündeme gelmiştir. Bu tedbirler esas itibariyle; yükümlülerin müşterilerini tanımalarını, müşterilere ve hesaplara ilişkin kayıtların ilgili mevzuatta öngörülen süre saklanarak yetkilerce istenildiğinde ibraz edilmesini ve şüpheli işlem bildirimini içermektedir. Yükümlülerin iç kontrol ve risk sistemi oluşturmaları, çalışanların eğitimi, politika prosedür ve süreçlerinin oluşturulması gibi diğer tedbirler esas itibariyle bu üç tedbirin etkinliğini sağlamaya yöneliktir.

Yukarıda belirtilen temel önleyici tedbirlerin her birinin aklama ile mücadele sistemi içinde ayrı bir önemi vardır. Ancak, aklama ile mücadele sistemi içinde şüpheli işlem bildirimleri ayrı bir yer tutmaktadır. Lilley (2006, s.192), aklama ile mücadele konusundaki düzenlemelerin başarısının şüpheli işlem bildirim sisteminin etkinliğine bağlı olduğunu ileri sürmektedir.

Şüpheli işlem bildirimini ile suç gelirlerinin aklanmasına yönelik muhtemel işlemler konusunda yetkili otoritelerin uyarılması amaçlanmaktadır (Reuter ve Truman, 2004, s.46). Şüpheli işlem bildirimini sayesinde yükümlüler faaliyetlerini yürütürken aklamayla mücadele konusunda görevli kamu otoritelerinin gözü ve kulağı olmaktadır. Bir benzetme yapmak gerekirse, mali istihbarat birimi beyin, yükümlüler de şüpheli işlem bildirimini kanalıyla beyne iletiler yollayan duyu organları görevi görmektedirler. Bu açıdan şüpheli işlem bildirimlerinin etkinliği, konunun bütünlüğü içinde bir sistem olarak değerlendirilmesi ile mümkündür. Bu sistemin bir tarafında yükümlüler diğer tarafında ise mali istihbarat birimi yer almaktadır. Sistemin objesini ise şüpheli işlemler oluşturmaktadır.

Çalışmada şüpheli işlem bildirimini, sadece şüpheli işlem bildirim formlarının doldurulup mali istihbarat birimine gönderildiği şeklinde bir yükümlülük olarak değil; bir sistem dahilinde, içerdiği tüm taraflar ve yönleri ile birlikte bütüncül bir yaklaşımla ele alınmaktadır. Bunun için çalışmada, öncelikle şüpheli işlem bildirim sisteminin unsurları ortaya konulmakta daha sonra bu unsurlar ana hatları ile açıklanmaktadır. Bu açıklamalar yapılırken öncelikle uluslararası

standartlara, daha sonra ise Türkiye uygulamasına ve gerektiğinde diğer ülke uygulamalarına yer verilmektedir.

Şüpheli işlem bildirim sistemi sadece aklama ile mücadelede değil, aynı zamanda terörün finansmanının önlenmesi için de kullanılmaktadır. Terör örgütlerinin politik amaçlarla oluşmalarına karşın finansman ihtiyaçlarını karşılamada çıkar amaçlı organize suç örgütlerinin kullandığı suç türlerine sıklıkla başvurmaları (FATF, 2008, s.15; CE, 2005, s20), pek çok terör örgütünün uyuşturucu ticareti alanında faaliyet göstermesi nedeniyle narkoterör niteliği kazanması (Thachuk, 2006, s.61; GAO, 2003), ayrıca terör örgütlerinin gerek yasal gerekse yasadışı yollardan sağladıkları fonları terör örgütü üyelerine ulaştırma aşamasında aklamaya benzer yöntemleri kullanmaları (Schott, 2006, s 1.5), özellikle 11 Eylül olaylarının da etkisiyle, aklama ile mücadelede kullanılan araçların terörün finansmanının önlenmesi için de kullanılmasını gündeme getirmiştir. Bu nedenle çalışmada şüpheli işlem bildirim sistemi aklama ile mücadele yanında terörün finansmanının önlenmesi konusu ile birlikte ele alınmaktadır.

2. Genel Olarak Bildirimler

Aklama ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamında yükümlülere yapılması zorunlu olan bildirimler, aklayıcı ve terörü finanse edenlerin finansal sistemi kendi amaçları için kullanmalarını önleme, kullananların tespit ve cezalandırılması amaçlarına hizmet eden önemli bir araçtır. Bu araçla birlikte kamu, başta finans sektörü olmak üzere aklama ve terörün finansmanı amacıyla kullanılma riski yüksek kuruluş ve kişilerle yakın işbirliği içinde çalışır. Kanun uygulama birimleri bildirimler sayesinde, aklama ve terörün finansmanının önlenmesi kapsamındaki gözetim fonksiyonunu açısından ekonominin önemli bir kesimini temsil eden kuruluş ve kişilerden destek sağlar.

Uygulaması yaygın bildirim türleri;

- 1- Şüpheli işlem bildirim (Suspicious Transaction Report -STR)⁶,
- 2- Nakit işlem bildirim ve (Cash Transaction Report - CTR)⁷ ve
- 3- Uluslararası fon transferlerine ilişkin bildirimdir.

Şüpheli işlem bildirim, FATF'in 13 üncü tavsiyesi ile ülkelerin zorunlu olarak uygulamaya geçirmeleri istenilen bildirim türü olup, işleme konu fonların aklama veya terörün finansmanı ile ilgili olduğu yönünde şüphe veya şüpheliyi gerektirecek durumun yükümlüler tarafından yetkili merkezi otoriteye bildirilmesini içermektedir.

Şüpheli işlem bildirim uygulaması ilk kez 1986 yılında Amerika Birleşik Devletleri'nde başlamıştır. ABD'yi İngiltere, Fransa ve İtalya izlemiştir. Aşağıdaki tabloda (Tablo:1) bazı ülkeler itibarıyla şüpheli işlem bildirimlerinin başlama yılları yer almaktadır.

Tablo 1. Bazı Ülkelerde Şüpheli İşlem Bildirimi Uygulamasının Başlama Yılı

Ülke Adı	Yıl	Ülke Adı	Yıl
Avusturya	1994	İrlanda	1994
Almanya	1993	İspanya	1993
Amerika	1986	İsviçre	1994
Belçika	1993	İtalya	1991
Danimarka	1993	Japonya	1992
Finlandiya	1994	Kanada	1989
Fransa	1991	Lüksemburg	1993
Hollanda	1994	İngiltere	1987

Kaynak: (Akar, 1997, s.51)

1980'lerden itibaren pek çok ülkede yaşanan dışa açılma, kambiyo rejimlerinin liberalleşmesi, uluslararası mali sistemin daha entegre hale gelmesi, uluslararası sermaye ve fon hareketlerinin hız ve hacim kazanması, bilişim teknolojisindeki gelişmeler, buna bağlı olarak bankacılık sisteminin sunduğu işlem ve hizmet kanallarının artması ve bunların büyük çoğunluğunun e-bankacılık olanakları ile yüz yüze olmayan bankacılık işlemi olarak gerçekleştirilmesi imkanları ile birlikte önemli miktardaki fon ülke sınırlarını aşarak tüm dünyayı dolaşmaya başlamıştır. İlk SWIFT mesajının 1976 yılında kullanılmaya başlamasından 9 yıl sonra 1985 yılında yıllık mesaj sayısı 157.220.000'e ulaşmış⁸, bu rakam 2007 yılında 3.501.163.017⁹ olmuştur. 1980'lerin ortalarından itibaren uluslararası alanda fonların hareketi hız kazanırken, diğer yandan harekete konu fonların miktarı da artmıştır. Bu gelişmeler sadece uluslararası yasal ticari ve finansal işlemleri değil aynı zamanda organize suç örgütlerinin işlemlerini de kolaylaştırmıştır. 1980'lerin ortalarından itibaren organize suç örgütlerinin faaliyet alanlarını genişleterek çok uluslu bir yapıya kavuşmaları (UN, 1999a, s.4) bu durumun önemli bir yansımasıdır. Bütün bunlara ilave olarak, müşterilerine daha az düzenleme getiren ve her türlü kolaylığı göstererek daha az vergi öneren off-shore merkezleri ile tabela banka ve şirketlerin aklama ve vergi kaçırma dahil pek çok amaçla internet üzerinden bile kurulabildiği vergi cenneti ada ülkeleri büyük miktarda suç geliri elde eden organize suç örgütlerine çok büyük imkanlar sunmaya başlamıştır. Tüm bu gelişmelerin de etkisiyle, kişilerin finansal sistemdeki işlemlerinin yakından takibi ve şüpheli durumların varlığı durumunda bunun ilgili kamu otoritelerine bildirilmesi zorunluluğu ortaya çıkmıştır. Şüpheli işlem bildirim zorunluluğunun 1980'lerin ortalarından itibaren başlaması ve 1990'lı yılların ilk yarısında hız kazanması bu açıdan anlamlıdır.

Şüpheli işlem bildirim uygulaması, uluslararası sözleşmelerde yerine getirilmesi gerekli bir zorunluluk olarak yer alması ve FATF'in bu konudaki standartlar getirmesi ile birlikte tüm dünyaya yayılmıştır. Günümüzde ülkelerin büyük çoğunluğunda yasal bir zorunluluk olarak şüpheli işlem bildirim uygulaması bulunmaktadır. Bu uygulamanın bulunmadığı veya yasal bir zorunluluk olarak yer almadığı ülkeler sınırlı sayıdadır. Bu ülkeler ABD Dışişleri Bakanlığınca hazırlanan Narkotik Strateji Raporu'nun İkinci Cildinde (US Departmen of State, 2008, ss. 63-73); Angola, Azerbaycan, Burindi, Doğu Timor, Eritre, Guinea, Kazakistan, Kenya, Kuzey Kore, Kırgızistan, Küba, Liberya, Madagaskar, Malawi, Moritanya, Micronesia, Moğolistan, Nepal, Özbekistan, Papua Yeni Gine, Raunda, Sao Tome ve Principe, Solomon Adaları, Tacikistan, Togo ve Uganda'da olarak yer almaktadır.

Türkiye'de şüpheli işlem bildirim zorunluluğu ilk kez, 13.11.1996 tarih ve 4208 sayılı Kanunun 15 inci maddesine dayanılarak hazırlanan 02.07.1997 tarih ve 23037 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan ve yayımı tarihinde yürürlüğe giren Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 12 inci maddesi ile getirilmiştir. Mali Suçları Araştırma Kurulu (MASAK) Başkanlığına ilk şüpheli işlem bildirim Eylül 1997 tarihinde ulaşmıştır. Bu açıdan Türkiye'de şüpheli işlem bildiriminin yaklaşık 11 yıllık bir geçmiş bulunmaktadır. Anılan Yönetmeliğin 14 üncü maddesinde, şüpheli işlemin bildirilme usulüne ilişkin düzenlemelere yer verilmiştir. Maddede, MASAK Başkanlığının bildirimine ilişkin usul ve esasları belirlemeye yetkili olduğu belirtilmiştir. MASAK Başkanlığı bildirimine ilişkin usul ve esaslar ile şüpheli işlem tiplerini 31.12.1997 tarih ve 23217 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan MASAK Genel Tebliği Sıra No:2 ile belirlemiştir. Tebliğin ekinde şüpheli işlemlerin MASAK Başkanlığına gönderilmesinde kullanılacak olan Şüpheli İşlem Bildirim Formu'na yer verilmiştir. 07.02.2002 tarih ve 24664 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan MASAK Genel Tebliği Sıra No:3 ile şüpheli işlem tiplerine uluslararası gelişmelerin bir yansıması olarak terörün finansmanına ilişkin bir tip eklenmiştir.

5549 sayılı Kanunla birlikte şüpheli işlem bildirim ilk kez kanun düzeyinde yer almıştır. Kanunun 4 üncü maddesi "Şüpheli işlem bildirim" başlığını taşımaktadır. 5549 sayılı Kanuna dayanılarak hazırlanan ve 09.01.2008 tarihinde yayımlanan ve 01.04.2008 tarihinde yürürlüğe giren Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair

Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin dördüncü bölümünde şüpheli işlem bildirim konusu ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Ülkelerin şüpheli işlem sayıları çok farklılık arz etmektedir. Bunda ülkelerin finansal sistemlerinin gelişmişliği, öncül suçun kapsamı, şüpheli işlem bildiriminin kapsamına ilişkin düzenlemeler, ülkede aklama ile mücadele konusundaki bilgi ve bilinç düzeyi, denetimlerin etkinliği, öngörülen müeyyideler ve yükümlülerin yaklaşımı gibi pek çok faktör etkili olmaktadır. Ancak, bildirim sayılarının genelde bir artış trendinde olduğu görülmektedir.

Aşağıdaki tabloda (Tablo 2) çeşitli ülkeler için yıllar itibariyle şüpheli işlem bildirim sayıları verilmiştir.

Tablo 2. Yıllar İtibariyle Bazı Ülkelerdeki Şüpheli İşlem Bildirim Sayıları (2003-2006)

Ülkeler/Yıllar	2003	2004	2005	2006
ABD	507.217	689.414	919.230	1.078.894
Almanya	6.602	8.062	8241	
Avustralya	8054	11.484	17.212	24.801
Avusturya	236	373	467	
Fransa	9.019	10.842	11.553	12.047
Hollanda	123.000	174.835	181.623	
İngiltere	99.933	143.638	195.702	213.202
İspanya	1.598	2.414	2502	
İsviçre	863	821	729	619
İtalya		6.816	9058	
Kanada	17.358	14.794	19.113	29.367
Lüksemburg	832	943	831	
Portekiz	220	481	345	
Türkiye	180	290	352	1140
Yunanistan	753	796	1.027	

Kaynak: Fincen, 2007; Bundeskriminalamt, 2004, s.47; Bundeskriminalamt, 2005, s.37, Austrac, 2006, s.33; Schaneider ve Windischbauer, s.25; Tracfin, 2007, s.9; FATF, 2005, s. 37; FATF, 2007d, s.147; FATF, 2006a, s.101; FATF, 2006b, s.134; Suisse Federal Office of Police, 2007; Fintrac, 2006, s.17; FATF, 2006c, s.85; MASAK,

Nakit işlem bildirim, yükümlülerin belirli bir tutarın üzerindeki belirli işlemlerin konu ile ilgili olarak yetkilendirilmiş otoriteye bildirmesini içermektedir. Nakit işlem ile banknot veya bozuk paralarla yapılan işlemler kastedilmekte olup diğer parasal araçlarla yapılan işlemler nakit işlem bildiriminin konusu dışındadır (Karaal, 2005, s.61). Bildirimi gereken işlem türleri, öngörülen eşik tutarlar ile aklama ve terörün finansmanı açısından düşük risk kategorisinde olduğu için istisna tutulan işlem ve müşteri kategorileri ülkeler itibariyle farklılıklar içermektedir. FATF'in 19 uncu Tavsiyesinde ülkelerin, belli bir tutarın üzerindeki yurtiçi ve yurtdışı tüm nakit işlemlerin ulusal düzeyde merkezi bir otoriteye bildirilmesi hususunu dikkate almaları (consider) istenilmektedir. Bu anlamda 19 uncu Tavsiyede nakit işlem bildirim türündeki bildirim uygulaması ülkelerin takdirine bırakılmış iken; 13 üncü Tavsiyede şüpheli işlem bildiriminin kanun düzeyinde ve zorunlu bir uygulama olarak aklama ile mücadele sisteminde yer alması istenilmektedir.

Nakit işlem bildiriminin şüpheli işlem bildiriminden önemli bir farkı, belirlenen limitin üzerinde olan ve istisna tutulmayan tüm işlemlerin yetkili otoriteye bildirilmesidir. Oysa şüpheli işlem bildiriminde sadece şüpheli olarak değerlendirilen işlemlerin limit gözetilmeksizin yetkili otoriteye bildirilmesi söz konusudur. Bu açıdan nakit işlem bildiriminde yükümlünün gönderilecek bilgi konusunda herhangi bir inisiyatif bulunmazken; şüpheli işlem bildiriminde yükümlü büyük ölçüde inisiyatif kullanmakta, yapacağı değerlendirme sonucunda şüpheli olduğu kanaatine ulaştığı işlemleri bildirimine konu etmektedir.

Türkiye’de nakit işlem bildirimine yönelik ilk düzenleme Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulanmasına İlişkin Yönetmeliğin 8 inci maddesi ile yapılmıştır. Maddede, yükümlülerin 5 milyar Türk Lirası (TL) veya muadili döviz aşan her türlü alım-satım, havale, ödeme, saklama, takas, trampa, borç alma, borç verme, borcun nakli, alacağın temliki, kiralama, kiraya verme, sigortalama, mevduat veya kar-zarara katılma hesabı açtırma, mevduat veya kar-zarar katılma hesabından para çekme ve yatırma, mevduat hesabı niteliğindeki mevduat sertifikaları karşılığında ödeme yapılması, çek ve senet tahsili, repo ve sermaye piyasası işlemlerini MASAK Başkanlığı’na bildirmeleri zorunlu hale getirilmiştir. Ancak, söz konusu madde, 31.12.1997 tarih 97/10419 sayılı Bakanlar Kurulu Kararı ile çıkarılan Yönetmelikle değiştirilmiştir. Değişiklikle, MASAK Başkanlığının yükümlülerden taraf oldukları veya aracılık ettikleri, Maliye Bakanlığınca belirlenecek işlemlere ilişkin bilgileri devamlı olarak isteyebileceği ve Maliye Bakanlığının devamlı olarak istenecek bilgileri, parasal sınırlar, yükümlü grupları, uygulama tarihi, şekil, usul ve esaslar itibarıyla belirlemeye, bu bilgilerin yükümlüler nezdinde tutulmasını düzenlemeye ve belirlenecek süre ile saklanmasını istemeye yetkili olduğu düzenlemesi getirilmiştir. Maliye Bakanlığınca verilen yetki kullanılmadığı için nakit işlem bildirimini uygulamaya geçmemiştir.

Nakit işlem bildirimini uygulamasına imkan veren düzenleme 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun 6 ncı maddesi ile bu kez Kanun düzeyinde hukuk sisteminde yerini almıştır. Söz konusu maddenin birinci fıkrası, yükümlülerin taraf oldukları veya aracılık ettikleri işlemlerden Maliye Bakanlığınca belirlenecek tutarı aşanları MASAK Başkanlığına bildirmek zorunda oldukları düzenlemesini içermektedir. Maddeye göre devamlı bilgi verme kapsamındaki işlem türleri ile diğer usul ve esaslar Maliye Bakanlığınca belirlenecektir. Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanının Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin 32 nci maddesinde de yükümlüler tarafından devamlı bilgi verme konusu düzenlenmiş ve usule ilişkin bazı belirlemeler yapılmış olmasına karşın hangi işlemlerin bildirim konusu olacağı, süre, kapsam dışı tutulacak yükümlüler, bildirim limitleri ile diğer usul ve esaslar konusunda Maliye Bakanlığının yetkili kılındığı hususu tekrarlanmıştır.

Tablo 3. Bazı Ülkelerdeki Bildirim Türleri ve Limitler

Ülkeler	Bildirim Türü	Limit
Almanya	Nakit işlem bildirim	12.500 euro
	Şüpheli işlem bildirim	Limit yok
Amerika Birleşik Devletleri	Nakit işlem bildirim	10.000 dolar ve üzeri
	Uluslararası fon transferlerine ilişkin bildirim	10.000 dolar ve üzeri
	Yabancı ülke banka veya finansal kuruluşlarındaki hesapların bildirim	Yılın herhangi bir anında hesap bakiyesinin 10.000 dolar veya üzeri olduğunda
	Şüpheli eylem bildirim	5.000 dolar
Avustralya	Şüpheli işlem bildirim	Limit yok
	Nakit işlem bildirim	10.000 dolar
	Uluslararası elektronik fon transferlerine ilişkin bildirim	Limit yok
	Elektronik olanlar dışında (posta, beraberinde vs.) fonların yurtdışına çıkarılması ve yurda getirilmesine ilişkin bildirimler	10.000 dolar
Kanada	Şüpheli işlem bildirim	Limit yok
	Nakit işlem bildirim	10.000 dolar
	Elektronik transfer bildirim	10.000 dolar
	Gümrükte nakit bildirim	10.000 dolar

Kaynak: HSBC, 2006, Fincen, 2007, Austrac, 2006, Fintrac, 2006.

Gerek 5549 sayılı Kanunun 6 ncı maddesi gerekse anılan Yönetmeliği 32 inci maddesi ile Maliye Bakanlığınca verilen yetkinin nakit işlem bildirimleri ile sınırlı olmayıp olağanüstü işlemlerin bildirim, yurtdışı ve yurda transfer işlemlerinin bildirim gibi daha pek çok bildirim yükümlülüğü getirilmesine imkan verecek nitelikte olduğunu belirtmek gerekir. Ancak Maliye

Bakanlığınca tutar, süre, kapsama dahil yükümlüler ve diğer usul ve esaslar konusunda herhangi bir düzenleme yapılmadığından maddenin bu haliyle uygulanma kabiliyeti bulunmamaktadır.

Uluslararası fon transferlerine ilişkin bildirimler; fonların finansal kuruluşlar üzerinden ülke dışına çıkışı ile ülkeye girişini takip amacıyla belli miktarın üzerinde ülkeye giriş ve çıkış yapan fonların yetkili otoriteye raporlanmasını içerir.

Daha önce belirtildiği üzere, 5549 sayılı Kanunun sürekli bildirim düzenleyen 6 ncı maddesi ile Maliye Bakanlığına verilen yetki çerçevesinde yükümlüler için uluslararası fon transferlerine ilişkin bildirim yükümlülüğü getirilmesi de mümkündür. Ancak madde kapsamında herhangi bir düzenleme yapılmamıştır.

3. Şüpheli İşlem Bildirim Sistemi

Şüpheli işlem bildirim sisteminin ana unsurları, uluslararası alanda getirilmiş düzenlemeler ile bu konuda oluşturulmuş tavsiye ve ilke kararları yardımı ile ortaya konulabilir. Bu nedenle şüpheli işlem bildirim ile ilgili olarak uluslararası kuruluşlarca getirilen standartlar, oluşturulan ilke kararları ile uluslararası sözleşme ve diğer belgelerde yer alan düzenlemeler özetlenecektir. Daha sonra tüm bu özetlenen bilgilerden hareketle, şüpheli işlem bildirim sisteminin ana hatları ortaya konulacaktır.

3.1. Şüpheli İşlem Bildirim Sistemine İlişkin Uluslararası Nitelikteki Düzenleme ve İlkeler

3.1.1. FATF Tavsiyeleri

G-7 Ülkeleri Devlet ve Hükümet Başkanlarının Temmuz 1989 tarihli Paris Zirvesinde uyuşturucu üretimi, ticareti ve tüketimi ile bu suçlardan elde edilen gelirlerin aklanması ile etkili mücadele için acil ve etkili adımların atılması ihtiyacı bulunduğu sonucuna ulaşılmış ve bu ihtiyaca cevap olması amacıyla eylem gücü oluşturulmasına karar verilmiştir FATF bu kararın neticesinde ortaya çıkmıştır (FATF, 2007c, s.1). Paris Zirvesine katılan Kanada, Fransa, Almanya, İtalya, Japonya, İngiltere ve Avrupa Toplulukları Komisyonu dışında Avusturya, Avustralya, Belçika, Lüksemburg, Hollanda, İspanya, İsveç ve İsviçre de bu oluşuma katılmaya davet edilmiştir.

1990 yılında aklama ile mücadele için 40 Tavsiye hazırlanmıştır. Aynı zamanda tüm OECD ve finansal merkez özelliğindeki ülkelerin bu oluşuma üye olabilecekleri yönünde mutabakata varılmıştır. Bu karar sonrasında içinde Türkiye'nin de bulunduğu diğer 8 OECD ülkesi ile Hong Kong ve Körfez İşbirliği Konseyi üye listesine eklenmiştir. Türkiye'nin üyelik tarihi 24 Eylül 1991'dir. Günümüzde FATF'in üye sayısı Avrupa Komisyonu ve Körfez İşbirliği dahil 34'tür. Ayrıca 20'nin üzerinde gözlemci üyesi bulunmaktadır. FATF ulaştığı üye sayısı sonrasında yeni üye kabulünde katı davranmaya ve ağır kriterler uygulamaya başlamıştır. Genişleme yerine, FATF benzeri bölgesel organların (FATF Style Regional Bodies- FSRBs) oluşturulmasını teşvik etmektedir. FATF'in aklama ve terörün finansmanı ile mücadele ağı, FATF benzeri bölgesel kuruluşlarla birlikte 170'in üzerinde ülkeye ulaşmıştır (FATF, 2007c, s.1).

FATF tarafından aklama ile mücadele kapsamında 40 Tavsiye oluşturulurken Viyana Konvansiyonu'ndan önemli ölçüde yararlanılmıştır. Ancak FATF, Viyana Konvansiyonu'ndaki yaklaşımdan farklı olarak suç gelirlerinin aklanması ile mücadele için sadece aklama fiilinin suç haline getirilmesini yeterli görmemiştir. Bunun yanında, birçok önleyici tedbirin de uygulanması gerekliliğini ortaya koymuştur (Gilmore, 2004, s.93). Bu nedenle FATF'in 40 Tavsiyesi üç temel alan üzerine yoğunlaşmıştır: 1) Ülkelerin yasal sistemlerinin aklama ile

mücadele açısından güçlendirilmesi; 2) Finansal sistemin aklama ile mücadele konusundaki rolünün artırılması ve 3) uluslararası işbirliğinin geliştirilmesi.

1990 yılında hazırlanan 40 Tavsiye, daha sonra 1996 ve 2003 (FATF, 2003) yıllarında aklama konusunda ortaya çıkan yeni gelişmeleri ve iyi uygulama örneklerini dikkate alarak revize edilmiştir. 11 Eylül olayları sonrasında 15 Avrupa Birliği üyesi ülke FATF'in yetki alanının terörizmin finansmanını önlenmesini de kapsayacak şekilde genişletilmesi çağrısında bulunmuşlardır. Benzer şekilde G-7 Maliye Bakanları FATF'e terörün finansmanı konusunda özel tavsiyeler oluşturma çağrısında bulunmuştur. Bunun üzerine 40 Tavsiyeye terörün finansmanını önlemeye yönelik "Özel Tavsiyeler" (Special Recommendations) ilave edilmiştir. Bugün için Özel Tavsiye sayısı 9 olup (FATF,2004), tüm tavsiyeler "40 artı 9 Tavsiye" olarak da adlandırılmaktadır.

FATF günümüzde, suç gelirlerin aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele konusunda standart koyucu bir organ haline gelmiştir. FATF üyesi ülkeler, FSRBs, IMF ve Dünya Bankası, "40 artı 9 Tavsiye" ve Metodolojiyi (FATF, 2007a) aklama ve terörün finansmanı ile mücadele konusunda temel referans ve değerlendirme aracı olarak dikkate almaktadırlar. Ülke mevzuatları, önleyici tedbirler ve uluslararası işbirliği "40 artı 9 Tavsiye" ve Metodolojiye göre şekillenmektedir.

FATF oluşturduğu tavsiyelerin uygulanmasına ilişkin uyum konusunda etkili bir takip sistemi oluşturmuştur. FATF ve FSRBs üyesi ülkeler periyodik olarak karşılıklı değerlendirme adı verilen bir değerlendirmeye tabi tutulmakta, bu değerlendirme sonucu düzenlenen raporlar yılda 3 kez yapılan FATF genel kurullarında görüşülerek kabul edilmektedir. Değerlendirme sonucunda eksikliklerin giderilmesi için öngörülen takip süreçleri ile etkinlik sağlanmaktadır. Eksikliğin giderilmemesi durumunda ülkelerin işbirliği yapmayan ülke kategorisinde değerlendirilerek 21 inci Tavsiye'de öngörülen tedbirlere muhatap olmasına kadar giden yaptırımlar söz konusu olmaktadır. Türkiye'nin Üçüncü Tur Karşılıklı Değerlendirme Raporu Şubat 2007'de Strazburg'ta yapılan FATF Genel Kurulunda kabul edilmiştir.

Aşağıda FATF'in "40+9 Tavsiyesi" ile bunları kriter bazında ayrıntılı olarak ifade eden Metodolojisinde şüpheli işlem bildirimini ile ilgili olarak getirdiği tavsiye ve açıklamalar özetle yer almaktadır.

Tavsiye 13- Bu tavsiye, finansal kuruluşların bir fonun suç geliri olduğu veya terörün finansmanı ile ilgili bulunduğu yönünde şüphe duymaları veya şüpheyi gerektirecek makul bir nedene sahip bulunmaları durumunda bunu derhal mali istihbarat birimine bildirmelerinin ülke mevzuatında yasa veya yönetmelik düzeyinde bir zorunluluk olarak yer alması konusunu içermektedir.

Tavsiye 14- Tavsiye, finansal kuruluşların, bunların yöneticilerinin ve çalışanlarının;

a) Şüpheli işleme konu fona kaynaklık eden suçun tam niteliğini bilip bilmemeleri ve yasadışı eylemin gerçekleşip gerçekleşmediğine bakmasızın mali istihbarat birimine iyi niyet kuralları çerçevesinde yaptıkları şüpheli işlem bildirimlerinden dolayı, bilgilerin ifşasına ilişkin herhangi bir mevzuatı ihlal etmeleri gibi bir nedenle hiçbir şekilde hukuki ve cezai bakımdan sorumlu tutulmayacakları hususunun yasa ile güvenceye bağlanmasını,

b) Mali istihbarat birimine şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğu veya bununla ilgili bilgi sunulduğuna ilişkin bilgilerin ifşa etmelerinin yasaklanmasını öngörmektedir.

Tavsiye 16- Tavsiyede, 13 üncü Tavsiyenin finansal kuruluşlar dışındaki belirli işletmeler ile profesyonel meslek mensupları (Designated Non-Financial Business and Professionals, DNFBPs) için de geçerli olması ülkelerden istenilmektedir.

Tavsiye 26- Bu tavsiye ile ülkelerden, aklama ve terörün finansmanına ilişkin şüpheli işlem bildirimleri ile diğer bilgileri alacak (yetki verilmişse isteyecek) bunları analiz edecek ve bu analiz sonuçlarını ilgili otoritelere dağıtacak merkezi bir mali istihbarat birimi kurmaları istenilmektedir. Mali istihbarat birimi, şüpheli işlemlerin analizi dahil fonksiyonlarını uygun bir şekilde yerine getirebilmek için finansal, idari ve kanun uygulama birimlerinin verilerine doğrudan veya dolaylı bir şekilde zamanında erişebilmelidir.

Özel Tavsiye IV- Tavsiye ile ülkelerden, fonların terörle bağlantılı veya ilgili olmasından, terörizm, terörist eylemler veya terör örgütleri için kullanılmasından şüphelenilmesi veya şüpheyi gerektirecek makul nedenlerin bulunması durumunda yükümlülere şüpheli işlem bildiriminde bulunulması zorunluluğu getirmeleri istenilmektedir.

Şüpheli işlem bildirimlerinin aklama ile mücadele sistemi içindeki öneminin bir yansıması olarak, şüpheli işlem bildirimine ilişkin “Tavsiye 13” ve “Özel Tavsiye IV” FATF’in 40+9 Tavsiyesi içinde temel tavsiyeler (key recommendations) olarak isimlendirilen tavsiyeler arasında yer almaktadır. Yapılan ülke incelemelerinde özellikle temel tavsiyelerden uyumsuz veya kısmen uyumlu gibi düşük not¹⁰ alan ülkeler izleme sürecine alınmaktadır.

3.1.2. Sınır Aşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi (Palermo Konvansiyonu)

Palermo Konvansiyonu özellikle uyuşturucu ticareti, yasadışı silah ticareti, insan ticareti ve göçmen kaçakçılığı gibi çoğu kez ülke sınırını aşarak gerçekleşen örgütlü suçlarla mücadele amacıyla Birleşmiş Milletler tarafından oluşturulan bir inisiyatifin sonucudur. Sözleşmenin imzaya açıldığı yerin mafya şeklindeki organize suç oluşumları ile ünlü Palermo kenti olması da ayrı bir mesaj içermektedir. Konvansiyonda sınır aşan örgütlü suçlarla mücadeleyi önleme anlamında önemli bir unsur olarak bu örgütlerin kara paralarının aklanmasının önlenmesine vurgu yapılmaktadır.

Palermo Konvansiyonunun “Aklama ile Mücadele Önlemleri” başlığını taşıyan 7 nci maddesi:

- Aklamanın önlenmesi ve tespiti için kimlik tespiti, kayıtların tutulması ve şüpheli işlem bildirimlerini içeren bir düzenleyici ve önleyici kapsamlı bir sistem oluşturulmasını üye ülkeler için zorunluluk haline getirmektedir.
- Potansiyel aklamaların tespiti amacıyla bu konudaki bilgileri toplayacak, analiz edecek ve ilgili otoritelere bu bilgileri dağıtacak bir merkezi mali istihbarat birimi oluşturulması hususunu dikkate almalarını üye ülkelerden istemektedir.
- Yukarıdaki tedbirlere ilave olarak ülkelerin nakit işlem veya uluslararası fon transferlerine ilişkin bildirim sistemlerini uygulayabileceklerini belirtmektedir.

Palermo Konvansiyonu’nda FATF Tavsiyelerinde yer alan yaklaşıma paralel bir şekilde şüpheli işlem bildirimlerinin zorunlu olarak uygulamaya konulması istenirken, diğer bildirimler ülkelerin takdirine bırakılmıştır.

3.1.3. Wolfsberg Grubu Aklama ile Mücadele Prensipleri

Wolfsberg Grubu, küresel nitelikte on iki bankanın¹¹ oluşturduğu bir grup olup amacı finansal hizmetler sektöründe müşterinin tanınması suretiyle aklama ve terörün finansmanı ile mücadeleye yönelik standartlar ve ürünler geliştirmektir. Grup 2000 yılında Kuzey Doğu İsviçre’de Wolfsberg Şato’sunda bir araya gelmiştir. Özel Bankalar için Wolfsberg Aklama ile Mücadele Prensipleri Ekim 2000 tarihinde yayımlanmış ve Mayıs 2002 tarihinde revize edilmiştir.

Wolfsberg Grubu'nun revize edilmiş Aklama ile Mücadele Prensiplerinin 4 no.lu prensibi sıra dışı ve şüpheli işlemlerin tespitine ilişkindir. Bu ilke uyarınca bankalardan sıra dışı veya şüpheli işlemlerin belirlenmesi ve takibi için politikalarını yazılı hale getirmeleri istenilmektedir. Politika belgesinde nelerin sıra dışı ve şüpheli işlem olduğuna ilişkin belirlemeler de yer almalıdır. Bu kapsamda sıra dışı veya şüpheli işlemler aşağıdaki durumları içermelidir:

- Bir hesaba bağlı olarak gerçekleşen işlemlerin veya diğer eylemlerin müşterinin profili ile uyumsuz olması,
- Belli bir tutarın aşan nakit işlemler,
- Hesaba para yatırma, hesaptan para çekme ve hesaptan havale yapma işlemleri (Pass-through / in-and-out).

Aklama ile Mücadele Prensiplerinde, bankalarca sıra dışı veya şüpheli işlemler aşağıdaki şekilde tespit edilebileceği belirtilmiştir:

- İşlemlerin izlenmesi,
- Müşteri ile iletişime geçilmesi (toplantı, görüşme, yerinde ziyaret vs.),
- Üçüncü taraflardan edinilecek bilgiler (gazete, Reuters, internet vs.),
- Bankaların kendi iç bilgi sistemlerinden sağlayacakları bilgiler.

Tespit edilen sıra dışı veya şüpheli işlemlerle ilgili olarak bankalar, bu işlemin geçmişine ilişkin analiz çalışması yapacaktır. Yapılacak bu çalışma sonucunda işlemle ilgili ikna edici bir açıklamaya ulaşılamazsa bu kez aşağıdaki kontrol uygulamaları söz konusu olacaktır:

- Müşteri ile iş ilişkisine sıkı izleme yaparak devam etmek,
- İş ilişkisini sona erdirmek,
- Yetkili otoriteye şüpheli işlem bildiriminde bulunmak.

Şüpheli işlemlerin ilgili yetkili otoriteye raporlanması daha önceden tayin edilmiş bir üst düzey yönetici tarafından yapılacaktır. Bu üst düzey yetkiye sahip uyum görevlisi, kurumun yöneticisi, denetim birimi başkanı gibi üst yöneticiler olabilir. Eğer ilgili ülke mevzuatı gerektiriyorsa işleme konu malvarlığı bloke edilecek ve işlem gerekli denetimler sonrasında verilecek onayla yapılabilecektir.

Görüldüğü üzere Wolfsberg tarafından şüpheli işlem bildirimine ilişkin bankalar özelinde ayrıntılı prensipler belirlenmiş, bankaların bu konuya verdikleri önem ortaya konulmuştur.

3.1.4. Avrupa Birliği

Avrupa Birliği'nin Finansal Sistemin Aklama ve Terörün Finansmanı Amacıyla Kullanılmasının Engellenmesi ile ilgili Üçüncü Direktifinin (EC, 2005) Üçüncü Kısmı "Bildirim Yükümlülüğü" başlığını taşımaktadır. Direktifin 20 nci maddesinde, yükümlülükten yapılan işlemin aklama ve terörün finansmanı ile ilgili olup olmadığı konusunda özel dikkat göstermeleri istenmektedir. 21 inci maddede üye ülkelerin, aklama ve terörün finansmanı ile ilgili bildirimleri alacak, analiz edecek ve ilgili otoritelere dağıtacak merkezi bir mali istihbarat birimi kurmaları ve bu birimin yeterli kaynak ve verilere erişim imkanı ile donatılması zorunlu kılınmaktadır. 22 nci maddede ise şüpheli işlem bildirimine ilişkin yukarıda FATF tavsiyelerinde belirtilen açıklamalara paralel düzenlemeler yer almaktadır.

Direktifin 26 nci maddesinde, üye ülkelerin iyi niyetle bildirimde bulunanların hukuki ve cezai müeyyidelerine tabi olmamaları için gerekli yasal düzenlemeyi yapmaları zorunlu kılınmaktadır. 27 nci maddede şüpheli işlem bildiriminde bulunanların tehdit ve düşmanca davranışlardan korunmaları için tüm gerekli tedbirlerin üye ülkelerce alınması istenilmektedir.

28. inci madde ise şüpheli işlem bildirimlerinin ifşa edilmesinin önlenmesine yönelik düzenlemeler içermektedir.

3.2. Şüpheli İşlem Bildirim Sisteminin Ana Unsurları

Yukarıdaki temel uluslararası dokümanlar ve ilkeler bir bütün olarak dikkate alındığında, etkin bir şüpheli işlem bildirim sisteminin en az aşağıda unsurlara sahip olması gerektiği sonucuna ulaşılmaktadır:

- Şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü zorunlu olmalı ve bu zorunluluk cezai yaptırıma bağlanmış bir şekilde bağlayıcı nitelikteki hukuksal metinlerde yer almalıdır.
- Şüpheli işlem bildiriminde bulunacak yükümlülerin kimler olduğu bağlayıcı nitelikteki düzenlemelerde açık bir şekilde belirtilmelidir.
- Bildirimin kapsamı, uyum görevlisi atanması dahil, bildirim usul ve esasları belirlenmelidir.
- Çalışanlar aklama ve terörün finansmanı konusunda eğitime tabi tutulmalı ve bu eğitimler periyodik olarak tekrarlanmalıdır.
- Bildirimleri alacak, analiz edecek ve analiz sonuçlarını ilgili birimlere aktaracak merkezi nitelikte mali istihbarat birimi oluşturulmalıdır.
- İyi niyetli bir şekilde bildirimde bulunanların hukuki ve cezai yaptırımlara maruz kalmayacakları hususu kanunla güvence altına alınmalıdır.
- Şüpheli işlem bildirimlerinin gizliliği sağlanmalı, ifşa edilmesi (tipping off) cezai müeyyideye bağlanmalıdır.
- Şüpheli işlem bildirim yükümlülüğüne uyum için uygun denetim mekanizması oluşturulmalıdır.
- Şüpheli işlem bildirim yükümlülüğü ihlalleri için caydırıcı ve orantılı ceza uygulanmalıdır.
- Şüpheli işlemlerle ilgili olarak yükümlülere uygun yöntemlerle geribildirimde bulunmalıdır.

4. Şüpheli İşlem Bildiriminde Bulunacaklar: Yükümlüler

Aklama suçu türev bir suçtur. Temel amaç suç geliri elde edenleri bu gelirden mahrum bırakarak öncül suçların işlenmesini cazip olmaktan çıkarmaktır. Bu amaca ulaşabilmek için finansal kuruluşlar ile finansal olmayan belirli kuruluşlar ve profesyonellerin etkin desteğine ihtiyaç vardır. Yargılama, el koyma ve müsadere hükümleri gibi bastırıcı tedbirlerin muhatapları doğrudan suçu işleyenlerdir. Ancak önleyici tedbirler söz konusu olduğunda finansal kuruluşlar, finansal olmayan belirli kuruluşlar ve profesyonellere bazı yükümlülükler getirilmesi söz konusudur. Bunun nedeni, aklayıcıların, suç gelirlerine yasal görüntü kazandırma amacıyla yoğun olarak finansal kuruluşları, finansal olmayan belirli kuruluşları ve profesyonelleri kullanma ihtiyacı duymalarıdır. Bu açıdan aklayıcılar için, suç gelirlerinin finansal kuruluşlar arasında transfer edilmesi, değişik finansal yatırım araçlarına veya varlıklarına dönüştürülmesi sırasında finansal kuruluşlar ve finansal olmayan belirli kuruluşlar ve profesyoneller büyük önem taşırlar (Schott, 2006, s. VI.1).

Finansal olmayan belirli kuruluşlar FATF tarafından gazinolar, taşınmaz, değerli metal ve değerli taş alım satımı yapanlar olarak sıralanmaktadır. Profesyoneller ise mesleklerini bağımsız olarak icra eden avukat, noter, muhasebeci gibi meslek mensuplarını ifade etmektedir. Ancak bu kişilerin akalama ve terörün finansmanı açısından yükümlülükleri taşınmaz alım satımı, şirket, vakıf ve dernek kurulması, idaresi ve devredilmesi gibi işlemlerle sınırlı bazı işlemleri müşterileri adına yürütmeleri durumunda söz konusu olmaktadır (FATF, 2007a, s.77).

Kendisine önleyici tedbirler konusunda ödev yüklenen kurum, kuruluş veya gerçek kişiler kara para aklama ile mücadele mevzuatı kapsamında yükümlü olarak isimlendirilmektedir. Yükümlüler aslında kara para aklamada araç olarak kullanılma riski yüksek olan finansal kuruluşları, finansal olmayan belirli kuruluşları ve avukat, muhasebeci gibi bazı profesyonel meslek sahiplerini içermektedir. Getirilen yükümlülükler özünde, yükümlülerin kendilerini aklama aracı olarak kullandırmamak için gerekli önlemleri almaları ve böyle bir durumdan şüphelendiklerinde durumu mali istihbarat birimine bildirmeleri temelinde şekillenmektedir.

Türkiye’de aklama ile mücadele kapsamında getirilen yükümlülükler ve yükümlülerle ilgili ilk düzenleme 02.07.1997 tarih ve 23037 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan “Karaparanın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulamasına İlişkin Yönetmelik”le yapılmıştır.

18 Ekim 2006 tarihinde yürürlüğe giren 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanunun 2 nci maddesinin bir numaralı fıkrasının (d) bendinde *yükümlüler*, bankacılık, sigortacılık, bireysel emeklilik, sermaye piyasaları, ödünç para verme ve diğer finansal hizmetler ile posta ve taşımacılık, talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler; döviz, taşınmaz, değerli taş ve maden, mücevher, nakil vasıtası, iş makinesi, tarihi eser, sanat eseri ve antika ticareti ile iştiğal edenler veya bu faaliyetlere aracılık edenler ile noterler, spor kulüpleri ve Bakanlar Kurulunca belirlenen diğer alanlarda faaliyet gösterenler olarak tanımlanmıştır. Kanun bir taraftan yükümlülüğü gerektiren faaliyet alanlarını sıralarken, diğer yandan yükümlülerin kapsamını genişletme konusunda Bakanlar Kurulu’na yetki vermiştir.

FATF (2003) 12 nci Tavsiyesi uyarınca, 5549 sayılı Kanunda belirtilenlere ilave olarak bazı profesyonel meslek mensuplarının da, taşınmaz alım satımı, şirket, vakıf ve dernek kurulması, idaresi ve devredilmesi gibi işlerle sınırlı bazı işlemleri nedeniyle yükümlü kabul edilmeleri gerekmektedir. Bu konu FATF tarafından Türkiye’nin aklama ve terörün finansmanı ile mücadele sistemini değerlendirdiği ve 23 Şubat 2007 tarihinde Strasbourg’ta yapılan FATF Genel Kurulunda kabul edilen Raporda (FATF, 2007b, s.104) eleştiri konusu yapılmıştır. 5549 sayılı Kanuna dayanılarak hazırlanan ve 09 Ocak 2008 tarih ve 28751 sayılı Resmi Gazete’de yayımlanan Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanını Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin 4 üncü maddesinde bu eleştiriye giderecek nitelikte düzenlemeye yer verildiği avukat ve muhasebecilerin de yükümlülere ilave edildiği görülmektedir. Söz konusu Yönetmeliğin anılan maddesinde aşağıda sayılanlar ile bunların şube, acente, temsilci ve ticari vekilleri ile benzeri bağlı birimlerinin yükümlü olduğu belirtilmiştir. Buna göre yükümlüler:

- a) Bankalar,
- b) Bankalar dışında banka kartı veya kredi kartı düzenleme yetkisini haiz kuruluşlar,
- c) Kambiyo mevzuatında belirtilen yetkili müesseseler,
- ç) Ödünç para verme işleri hakkındaki mevzuat kapsamındaki ikrazatçılar, finansman ve faktoring şirketleri,
- d) Sermaye piyasası aracı kurumları ve portföy yönetim şirketleri,
- e) Yatırım fonu yöneticileri,
- f) Yatırım ortaklıkları,
- g) Sigorta, reasürans ve emeklilik şirketleri,
- ğ) Finansal kiralama şirketleri,
- h) Sermaye piyasası mevzuatı çerçevesinde takas ve saklama hizmeti veren kuruluşlar,
- ı) Saklama hizmeti ile sınırlı olmak üzere İstanbul Altın Borsası Başkanlığı,
- i) Posta ve Telgraf Teşkilatı Genel Müdürlüğü ile kargo şirketleri,
- j) Varlık yönetim şirketleri,

- k) Kıymetli maden, taş veya mücevher alım satımı yapanlar,
- l) Cumhuriyet altın sikkeleri ile Cumhuriyet ziynet altınlarını basma faaliyeti ile sınırlı olmak üzere Darphane ve Damga Matbaası Genel Müdürlüğü,
- m) Kıymetli madenler borsası aracı kuruluşları,
- n) Ticaret amacıyla taşınmaz alım satımıyla uğraşanlar ile bu işlemlere aracılık edenler,
- o) İş makineleri dâhil her türlü deniz, hava ve kara nakil vasıtalarının alım satımı ile uğraşanlar,
- ö) Tarihi eser, antika ve sanat eseri alım satımı ile uğraşanlar veya bunların müzayedeciliğini yapanlar,
- p) Milli Piyango İdaresi Genel Müdürlüğü, Türkiye Jokey Kulübü ve Spor Toto Teşkilat Başkanlığı dâhil talih ve bahis oyunları alanında faaliyet gösterenler,
- r) Spor kulüpleri,
- s) Noterler,
- ş) Savunma hakkı bakımından diğer kanun hükümlerine aykırı olmamak kaydıyla 1136 sayılı Avukatlık Kanununun 35 inci maddesinin ikinci fıkrası kapsamındaki işlerden taşınmaz alım satımı, şirket, vakıf ve dernek kurulması, idaresi ve devredilmesi gibi işlerle sınırlı olmak üzere serbest avukatlar,
- t) Şirket, vakıf ve dernek kurulması, idaresi ve devredilmesi gibi işlerle sınırlı olmak üzere, bir işverene bağlı olmaksızın çalışan serbest muhasebeci ve serbest muhasebeci mali müşavirler ile yeminli mali müşavirlerdir.

5. Bildirimi Gerekli Şüpheli İşlemlerin Belirlenmesi

5.1. Şüpheli İşlemin Tayini

Şüpheli işlem bildirim sisteminin en hassas ve uygulayıcılar tarafından en zorlanılan kısmı, hangi işlemlerin şüpheli işlem olduğunun belirlenmesi hususudur. Bunun için şüpheli işlemin tanımı ve kapsamının incelenmesi önem taşımaktadır.

FATF'in 13 üncü Tavsiyesine göre *şüpheli işlem*; fonların aklama veya terörün finansmanı ile ilgili olduğu yönünde şüphe veya şüpheli gerektirecek hususların mevcut olduğu işlemlerdir.

Benzer ifadelerin 5549 sayılı Suç Gelirlerinin Aklanmasının Önlenmesi Hakkında Kanununun 4 üncü maddesinin birinci fıkrasında de yer aldığı görülmektedir. Anılan madde hükmüne göre şüpheli işlem; yükümlüler nezdinde veya bunlara aracılığı ile yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işlemlere konu malvarlığının yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına dair bir bilgi, şüphe veya şüpheli gerektirecek bir hususun bulunması halinde söz konusudur. 5549 sayılı Kanunun uygulamasına ilişkin olarak yayımlanan Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanını Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin 27 inci maddesinin birinci fıkrasında şüpheli işlem tanımı yapılmıştır. Yönetmeliğe göre şüpheli işlem: yükümlüler nezdinde veya bunlar aracılığıyla yapılan veya yapılmaya teşebbüs edilen işleme konu malvarlığının; yasa dışı yollardan elde edildiğine veya yasa dışı amaçlarla kullanıldığına, bu kapsamda terörist eylemler için ya da terör örgütleri, teröristler veya terörü finanse edenler tarafından kullanıldığına veya bunlarla ilgili ya da bağlantılı olduğuna dair herhangi bir bilgi, şüphe veya şüpheli gerektirecek bir hususun bulunması halidir. Yönetmelikte şüpheli işlemlerle ilgili olarak aklama suçu yanında terörün finansmanı da açıkça belirtilmiştir.

Yukarıdaki yer alan tanımdaki bazı kavramlar açıklanmaya muhtaçtır. Buradaki kilit kavramlar “şüphe” ve “şüpheli gerektirecek husus”tur. “Şüphe”, işleme konu fon veya malvarlığının yasadışı kaynaktan elde edilmiş olabileceği konusunda işlemi gerçekleştiren görevlide oluşacak, sübjektif bir durumu ifade etmektedir. Kişinin sübjektif değerlendirmeleri,

algı ve sezışleri, işlemin yapılması sırasında müşterinin davranışları, müşteri ile ilgili olarak daha önce yapılan işlemler ve diğer unsurlar işlemleri gerçekleştiren kişide işlemin şüpheli olduğu yönünde kanaate sahip olmasına neden olmaktadır. Bu şüphe, işlemin büyüklüğü, özellikleri, niteliği gibi genel özelliklerden doğabileceği gibi müşterinin gelir ve servet durumu, işinin niteliği ve kapasitesi gibi öznel durumlardan ve her halükarda tüm bu nedenlerin bir araya gelmesinden ortaya çıkabilir.

“Şüpheyi gerektirecek husus” ise, işlemin niteliği ve yapılış tarzı nedeniyle işlemi yapan herhangi bir görevlinin işlemin şüpheli olduğunu düşünebileceği veya şüphelenmesi gerektiği durumu ifade eder. Bu yönü ile şüpheyi gerektirecek hususun varlığı, objektif şartların bulunduğu ve bu şartların oluştuğu her durumda ilgililerin şüpheli işlem bildiriminde bulunmasının gerekli olduğu halleri ifade etmektedir. Yapılmak istenilen veya tamamlanan işlemin olağan işlemlerden sapması, makul gerekçelerinin bulunmaması, sıra dışı bir nitelik arz etmesi durumunda şüpheyi gerektirecek hususların varlığından bahsedilebilir. Niteliği itibarıyla daha önce tanımlanmış şüpheli işlem tiplerine uyan ve makul bir izahı bulunmayan işlemlerde ilgililerin şüpheli işlem bildiriminde bulunması gerekir.

Şüpheli işlem, özelliği itibarı ile geniş kapsamlı bir kavramdır. Ancak çoğu normal işlemlerden farklı nitelik arz eden hesap hareketleri, işlemler veya farklı müşteri profilleri ile ilgilidir. Müşterinin ekonomik varlığı ile işlemleri arasındaki orantısızlık veya işin görünen ekonomik, ticari veya hukuksal amacına göre çok yüksek miktarda ve karmaşık işlemler genelde şüphelenilmesi gereken işlemlerdir. Bu açıdan bir işlemde şüphelenilmesi müşterilerin ve işlemlerinin yakından takip edilmesi ile mümkündür.

Şüpheli işlemlerin belirlenmesinde otomatik uyarı verecek sistemler, yazılımlar kullanılabilir. Bu tür sistemler, çoğu kez, yükümlünün işlemlerini yürütürken karşılaşılabilecekleri risklerden kaçınmak amacıyla uygulamaya koyduğu sistemler olup buna aklama ve terörün finansmanına ilişkin parametrelerin girilmesi ile bu alandaki riskleri de önlemede katkı sağlayabilecektir. Bu tür sistemlerin uygulamada yerini alması büyük önem taşımakla birlikte, sadece bu sistemlere güvenmek yerinde olmayacaktır. Şüphe unsurunun pek çok şüpheli işlem ve müşteri profili açısından parametrelerle tanımlanamaması ve bazen şüphenin işlemde değil doğrudan müşterinin hal ve hareketlerinden de doğabileceği hususu dikkate alınarak müşteri ile birebir ilişki içinde olan görevlilerin bu konudaki eğitim ve tecrübelerinin büyük önem taşıdığı göz önünde bulundurulmalıdır.

“Şüphe” kavramının taşıdığı sübjektiflik özelliği, şüpheli işlem bildirim yükümlülüğünü yerine getirmeme için bir gerekçe oluşturmamalıdır. Türkiye Bankalar Birliğince yayımlanan Karaparanın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri (2003, s.34) adlı çalışmada, şüphe kavramının sübjektifliği gerekçe gösterilerek bu yükümlülüğün yerine getirilmeyerek normal olmayan işlemlerin bildirimlerinin yapılmamasının uzun vadede genel olarak bankacılık sektörünü ve bizzat bankanın kendisini tehlikeye sokacağı uyarısı yapılmaktadır.

Yükümlülere yardımcı olmak üzere çok karşılaşılan aklama ve terörün finansmanı ile ilgili yöntem ve teknikler şüpheli işlem tipleri veya göstergeleri adı altında yayımlanmaktadır. Şüpheli işlem tipleri aklayıcılar veya terörü finanse edenlerce yaygın olarak kullanılan veya kullanılmaya ihtimali bulunan yöntemler konusunda sinyal veren göstergelerdir. Türkiye’de Mali Suçları Araştırma Kurulu 2 ve 3 No.lu Genel Tebliği ile 20 adet şüpheli işlem tipi yayımlanmıştır. Bunlara ilave olarak MASAK tarafından yayımlanan Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi’nde (2006) aklamaya ve terörün finansmanına ilişkin şüpheli işlemlere ayrıntılı, sistematik ve sektör ayrımı yapılmak suretiyle yer verilmiştir. Aklama ve terörün finansmanına ilişkin genel bilgilerin de yer aldığı söz konusu Rehber’de müşterinin, profili ve işlemlere ilişkin genel göstergeler dışında aklamaya ilişkin olarak 10 yükümlü grubu için 81 şüpheli işlem tipi yer almaktadır. Terörün finansmanına ilişkin şüpheli işlem tipi sayısı ise 37’dir.

Şüpheli işlem bildiriminde bulunmada şüpheli işlem tipleri önemli bir kaynak olmasına rağmen, sadece bunlara güvenilmesi şüpheli işlem bildirim sisteminin etkinsizliği hatta Lilley'in (2006, s.192) deyimi ile "felaketi" demektir. Çünkü aklama yöntem ve teknikleri aklayıcıların hayal güçleri ile sınırlıdır.

Gelişen teknoloji, ekonomik yaşamdaki gelişmeler, finans sektöründe her geçen gün bir yenisi ortaya çıkan ürün ve hizmetler, aklayıcılar ile terörü finanse edenlerin gelir ihtimali gördükleri her alanda faaliyet gösterme konusundaki istekleri risk esaslı bir yaklaşım çerçevesinde şüpheli işlem tiplerinin sürekli olarak gözden geçirilmesini ve güncel ihtiyaçlara göre yenilenmesini gerekli kılmaktadır. FATF ve FATF benzeri kuruluşlarca bu gerekliliğin bir sonucu olarak tipoloji çalışmalarının ara vermeksizin sürdürüldüğü görülmektedir. Sadece FATF tarafından Haziran 2006-Mayıs 2007 döneminde altı adet ayrıntılı tipoloji raporu yayımlanmıştır (FATF, 2007c, s.7).

Şüpheli işlem bildirimini, nakit işlem ve olağanüstü işlem bildirimlerinden farklı olarak işlemin miktarına bağlı olmaksızın uygulanması gerekli bir bildirimdir. Ayrıca bildirim yapılması, fonun yasadışı gelir olması yanında aynı zamanda vergisel konuları da içermesi gibi diğer unsurlarla ilişkilendirme zorunluluğu içermemelidir. Tamamlanmış işlemlerin yanında yapılmaya teşebbüs edilen işlemlerden de şüphelenilmesi durumunda şüpheli işlem bildirimini yapılacaktır (FATF, 2007a, s. 25).

Şüphe gibi subjektif bir unsuru bünyesinde barındırması nedeniyle değerlendirme yapılmasında güçlük bulunan şüpheli işlem, 2001 yılından sonra aklamanın yanında terörün finansmanı ile mücadele için de kullanılmaya başlamasıyla birlikte bir kat daha güç hale gelmiştir. Şüphelenilmesi gerekli olan alan genişlemiştir. Aklamaya yönelik işlemlerde daha çok büyük tutarlı fonlar söz konusu olup işleme konu fonlar yasadışı kaynaklardan elde edilmektedir. Bu nedenle de şüphelenilmesi ve tespiti nispeten daha kolaydır. Terörün finansmanında hem yasal hem de yasal olmayan fonların kullanılabilmesi ve bazen küçük tutarlarla terör eylemlerinin gerçekleştirilebilmesi bu işlemlerden şüphelenilmesini zorlaştırmaktadır. Şüphelenilmesi gerekli alanın çok genişlemiş olmasının doğurması muhtemel tehlike ise çok geniş bir alanda mücadele verilirken asıl odaklanması gerekli hedeften sapılması ihtimalidir.

5.2. Şüpheli İşlemin Tayininde Öncül Suç

Şüpheli işlemin kapsamının tayininde, şüphelenilen fonların öncül suçların işlenmesi suretiyle elde edilip edilmediğinin bilinmesinin önemli olup olmadığı açıklığa kavuşturulması gerekli bir diğer konudur.

Hangi fonların suç geliri veya kara para olarak kabul edileceği, ülke mevzuatında benimsenen öncül suç yöntemine göre şekillenir. Aklamaya konu malvarlığı değerinin bir suçun işlenmesi sonucu ortaya çıkması, suçtan kaynaklanması gerekir. Suç gelirin kaynaklık eden suçlara "öncül suç" (predicate offence) denilmektedir. Öncül suçun belirlenmesinde uluslararası alanda değişik yaklaşımlar söz konusudur. Bu yaklaşımlar:

Tüm Suçlar Yaklaşımı. Bu yaklaşımda tek ölçüt gelir getirici bir suçun varlığıdır. Buna göre hiçbir ayırım yapmaksızın her türlü suçtan elde edilen gelir suç geliridir.

Liste Yaklaşımı: Bu yaklaşımda öncül suçlar tek tek sayılmak suretiyle listelenir. Listede yer alan suçların işlenmesi suretiyle elde edilen gelirlerin aklanması durumunda aklama suçu oluşur.

Eşik Yaklaşımı: Bu yaklaşımda suçlar için öngörülen hapis cezası bir eşik olarak belirlenir. Belirlenen hapis cezasına eşit ve üzerindeki suçlar öncül suç olarak kabul edilir.

Eşik yaklaşımında iki farklı yöntem söz konusudur. Birincisi alt eşik, diğeri ise üst eşik yöntemidir. İki farklı yöntemin belirlenmesi hukuk sistemlerinin özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Anglosakson hukuk geleneğinin bulunduğu ülkelerde cezanın üst limiti kanunla tayin edilmekte alt limit bulunmamaktadır. Bu nedenle bu ülkelerde üst eşik yöntemi uygulaması söz konusu olmaktadır.

a- Alt eşik yöntemine göre, alt sınırı belli süre veya bu sürenin üzeri (örneğin altı ay ve üzeri) hapis cezasını gerektiren bütün suçlar öncül suçtur.

b- Üst eşik yöntemine göre ise üst sınırı belli bir süre veya bu sürenin üzeri (örneğin bir yıl ve üzeri) hapis cezasını gerektiren bütün suçlar öncül suçtur.

Karma Yaklaşım: Yukarıdaki yöntemlerin bazılarının kombinasyonu şeklinde uygulanan yaklaşımdır.

FATF öncül suçlarla ilgili olarak suç kategorisi oluşturmuş, en az bu kategoride yer alan suçları kapsamaması koşulu ile, ülkelerin eşik yöntemi, liste yöntemi veya karma bir yöntem benimsemeleri arasında fark gözlememiştir.

Fonların en az öncül suç olarak belirlenmiş suçlardan elde edildiğinden şüphelenilmesi durumunda şüpheli işlem bildiriminde bulunulmalıdır. Bu fonların yurt içinde veya dışında işlenmiş bir suçtan elde edilmiş olmasının bir önemi bulunmamaktadır. Bu anlamda, aklama fiilinin Türkiye'deki bir yükümlü kullanılarak işlenmeye çalışılması durumunda, aklayıcının yabancı veya Türk olması arasında da bir fark bulunmamaktadır.

Öncül suç belirlemede ülkeler değişik yaklaşımları benimsemektedirler. Örneğin İtalyan Ceza Yasasının 648 inci maddesi ile (FATF, 2005, s. 28) kasıtlı olarak işlenmiş bütün suçları, İspanyol Ceza Yasasının 301 inci maddesi ile (FATF, 2006a, s.29) tüm suçları öncül suç olarak düzenlemiştir. Amerika Birleşik Devletleri ise (FATF, 2006d, s.32) liste yöntemini benimsemiş 250 civarında suç öncül suç olarak kabul etmiştir.

Türkiye'de 4208 sayılı Kanunla aklamanın öncül suçlarının belirlemede liste yöntemi benimsenmiş iken, 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun (TCK) 282 nci maddesi ile eşik yöntemine geçilmiştir. TCK 282 nci madde hükmüne göre alt sınırı bir yıl ve üzeri hapis cezasını gerektiren suçlar öncül suçtur. Bir suç için öngörülen hapis cezasının alt sınırı bir yılın altında olmasına karşın, bu suçun ağırlaştırılmış hali için alt sınır bir yıl ve üzerinde ise, suçun artırılmış hali öncül suç olarak değerlendirilecektir.

Yükümlülerden hangi suç için öngörülen hapis cezasının alt sınırının bir yıl ve üzeri olduğu değerlendirmesi yapmalarını beklemek makul bir davranış olmadığı gibi teknik olarak da zordur. Bunun için yasadışı yollardan elde edildiğinden veya yasal yollardan elde edilmiş olsa bile terörün finansmanı amacıyla kullanıldığından şüphelenilen her işlemin suç değerlendirilmesine girilmeksizin şüpheli işlem bildirimine konu yapılması daha uygun bir yaklaşım olacaktır.

6. Şüpheli İşlem Bildiriminin Yapılacağı Yer: Mali İstihbarat Birimi

Şüpheli işlem bildirim sisteminin bir tarafında yükümlüler, diğer tarafında ise mali istihbarat birimi (Financial Intelligence Unit-FIU) yer almaktadır. Egmont Grup¹² tarafından FIU tanımı ilk kez Kasım 1996'da Roma'da düzenlenen Egmont Genel Kurulunda yapılmıştır. Sadece aklama ile mücadele ile sınırlı olarak yapılan bu tanım Haziran 2004 tarihinde Guernsey'de düzenlenen Egmont Genel Kurulunda terörün finansmanını da kapsayacak şekilde genişletilmiştir. Guernsey'de kabul edilen FIU tanımı aşağıdaki gibidir (Egmont Group, 2004):

Mali İstihbarat Birimi (FIU); kara para aklama ve terörizmin finansmanı ile mücadele amacıyla; suç gelirleri ve terörizmin potansiyel finansmanı ile ilgili olup ulusal mevzuatı gereği olarak kendisine bildirilmesi zorunlu finansal bilgileri almak (ve eğer mevzuatla yetkili kılınmışsa istemek), analiz etmek ve bu analiz sonuçlarını yetkili otoritelere dağıtmakla görevli ulusal merkezi birimdir.

Etkin bir şüpheli işlem bildirim sistemi, bu şüpheli işlem bildirimlerini alacak (receiving), analiz edecek (analysing) ve analiz sonuçlarını yargı ve/veya ilgili diğer kamu otoriteleri ile paylaşacak (disseminating) merkezi bir birimin varlığını zorunlu kılmaktadır. Bu yüzden FATF'in 26 ıncı Tavsiyesi, her ülkenin şüpheli işlem bildirimleri ile aklama ve terörün finansmanına ilişkin diğer bilgileri alacak, bunları analiz edecek ve buradaki bilgileri ilgili diğer otoritelere gönderecek ulusal düzeyde kurulmuş merkezi bir mali istihbarat biriminin kurulmasını şart koşmaktadır.

Günümüzde ülkelerin değişik adlarla, idari, polis ve adli tipte mali istihbarat birimleri bulunmaktadır. Değişik ülke örneklerinde mali istihbarat birimleri başta maliye bakanlığı olmak üzere, içişleri ve adalet bakanlıkları ile merkez bankalarının altında örgütlenmektedirler. Bazı ülkelerde ise bağımsız kurumlar şeklindedir (IMF-WB, 2004).

Türkiye'de Mali İstihbarat Birimi görevini faaliyete başladığı Şubat 1997 yılından bu yana MASAK yürütmektedir. MASAK Türk FIU'su olarak FATF, EGMONT Grup, Avrasya Grup, MONEYVAL gibi aklama ve terörün finansmanı ile ilgili oluşumlarda Türkiye'yi temsil etmektedir. MASAK idari nitelikte bir mali istihbarat birimi olup Maliye Bakanlığı bünyesinde örgütlenmiştir. Doğrudan Maliye Bakanına bağlıdır. Mali istihbarat birimi olma görevi MASAK'a daha önce 4208 sayılı Kanun ile verilmiş olmakla birlikte, 5549 sayılı Kanunla terörün finansmanını da kapsayacak şekilde yeniden düzenlenmiştir.

Mali istihbarat birimlerinin analiz ve değerlendirmelerinde kullandıkları en önemli veri şüpheli işlem bildirimleri aracılığı ile sağlanmaktadır. Bunun içindir ki, 5549 sayılı Kanunun 19 uncu maddesinin (1) numaralı fıkrasının (e) bendinde, "Suç gelirlerinin aklanması ve terörün finansmanının önlenmesi kapsamında veri toplamak, şüpheli işlem bildirimlerini almak, analiz etmek ve değerlendirmek" MASAK'ın görevleri arasında sayılmıştır. Bu fıkra uyarınca MASAK tarafından alınan şüpheli işlem bildirimleri analiz ve değerlendirme işlemine tabi tutulacak, gerektiğinde ise aklama suçu incelemesine konu olacaktır.

Analiz ve değerlendirmeden ne anlaşılması gerektiği 04.08.2007 tarih ve 12454 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Aklama Suçu İncelemesi Hakkında Yönetmeliğin "Tanımlar" başlıklı 3 üncü maddesinde belirtilmiştir. Buna göre *analiz*; 5549 sayılı Kanun kapsamında toplanan muhtelif veriler ile alınan ihbar ve bildirimleri, istatistikî ve analitik yöntemler kullanılarak ve teknik araçlar yardımıyla işlenerek bunlardan nitelikli mali istihbarat elde etmeye yönelik MASAK Başkanlığınca yapılan çalışmalardır. Değerlendirme ise; MASAK Başkanlığının nüfuz ettiği olaylar veya yapılan analizlere istinaden malvarlığına ve kişilere yönelik olarak aklama ve terörün finansmanı suçlarıyla ilgili ciddi şüphe ve emarelerin ortaya çıkarılmasına yönelik Başkanlıkça yapılan çalışmaları ifade etmektedir.

MASAK Başkanlığı, analiz ve değerlendirme çalışmaları yanında, doğrudan veya değerlendirme çalışmalarının sonucuna göre Kanunda sayılan denetim elemanları vasıtasıyla incelettirebilir.

Aklama ve terörün finansmanı ile mücadele açısından, şüpheli işlem bildirimlerinin sayısı ve kalitesi kadar bunları işleyecek olan MASAK'ın şüpheli işlemleri analiz kapasitesi, risk esaslı bir yaklaşım benimsemesi, değerlendirme hızı ve kalitesi, değerlendirme sırasında ulaştığı veri kaynakları, bu kaynaklara zamanında ulaşabilme imkanı, bu çalışmaları yaparken ilgili kamu ve özel sektör birimleri ile işbirliği içinde çalışabilmesi, şüpheli işlem

bildirimine konu fonlara el konulma hızı, değerlendirme sonuçlarının hızlı bir şekilde ilgili kamu birimleri ve Cumhuriyet savcılıklarına ulaştırılması, şüpheli işlem bildirimlerinin sonuçları ile ilgili olarak yükümlü guruplarına geribildirimde bulunması şüpheli işlem bildiriminden beklenen sonuçların elde edilmesi açısından büyük öneme sahiptir.

7. Uyum Görevlisi

Şüpheli işlem bildiriminin yükümlü bünyesinde kim tarafından mali istihbarat birimine raporlanacağı hususu önemlidir. Sadece şüpheli durumları mevzuatta öngörülen usullere uygun bir şekilde mali istihbarat birimine raporlamakla görevli olanlar "bildirim görevlisi" veya "raporlama görevlisi" (reporting officer) olarak adlandırılır. Oysa aklama ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamında uyum görevlisinden beklenen bundan fazlasıdır. FATF'in (2007a, s.27) 15 nci Tavsiyesinde, finansal kuruluşların aklama ve terörün finansmanını önlemek amacıyla iç prosedürler, politikalar ve kontrol sistemi oluşturmaları ve bunları çalışanları ile paylaşmaları istenilmektedir. Finansal kuruluşların işletme büyüklüklerine uygun bir uyum birimi oluşturmalarının zorunlu kılınması tavsiye edilmektedir. Bu uyum biriminin başına getirilecek uyum görevlisi üst yönetici seviyesinde olmalı, yeterli kaynak ve personelle desteklenmeli ve gerekli işlem kayıtları ile müşteri bilgilerine zamanında erişebilmelidir. Uyum görevlisinin yetki ve sorumlulukları net bir şekilde belirlenerek yazılı hale getirilmelidir. Ayrıca şüpheli işlemlerin uyum görevlisine ulaştırılması süreçleri çok açık bir şekilde belirlenmelidir.

Kararın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulamasına İlişkin Yönetmeliğe 1 Şubat 2000 tarih ve 23591 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelikle eklenen 14/A maddesine göre yükümlüler, mevzuat hükümleri uyarınca yapmaları gereken bildirimler için idari düzeyde bir uyum görevlisi atayacaklardır. Uyum görevlisi atanacak yükümlü guruplarını, uygulamanın başlangıç tarihlerini, uyum görevlisinin nitelik, görev, yetki ve sorumluluklarını belirlemeye Maliye Bakanlığı yetkili kılınmıştır. Maliye Bakanlığı bu yetkisini 10.11.2002 tarih ve 24932 sayılı Resmi Gazetede yayımlanan Mali Suçları Araştırma Kurulu Genel Tebliği Sıra No: 4 ile kullanmıştır. Tebliğde yükümlü guruplarından sadece bankalara uyum görevlisi atama zorunluluğu getirilmiştir. Tebliğde, uyum görevlisine yüklenmiş görevlerin bildirim görevlisi kapsamı ile sınırlı olduğu anlaşılmaktadır. 5549 sayılı Kanunla birlikte bu yaklaşımın terk edilmediği görülmektedir. Nitekim 5549 sayılı Kanunun uygulamasına ilişkin olarak çıkarılan Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanını Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin 3 üncü maddesinde uyum görevlisi: 5549 sayılı Kanun ve Kanuna dayanılarak yürürlüğe konulan mevzuatla getirilen yükümlülüklerle uyumu sağlamak amacıyla, yükümlülerce tayin edilen gerekli yetkiyle donatılmış görevli olarak tanımlanmıştır. Aynı yönetmeliğin 27 inci maddesinin ikinci fıkrasında, şüpheli işlem bildirimini, gerçek kişi yükümlünün bizzat kendisi, tüzel kişi yükümlünün kanuni temsilcileri, tüzel kişiliği bulunmayanların yöneticileri veya bunlar tarafından yetkili kılınanlar, uyum görevlisi atanmış yükümlülerde ise bu görevliler tarafından yerine getirileceği hüküm altına alınmıştır.

5549 sayılı Kanunun 5 nci maddesi, uyum görevlisi ile ilgili ayrıntılı düzenlemenin Maliye Bakanlığınca çıkarılacak yönetmelikle yapılmasını öngörmektedir. Bu nedenle uyum görevlisi ile ilgili diğer ayrıntılı düzenlemeler yapıncaya kadar 4208 sayılı Kanun kapsamındaki düzenlemelerin 5549 sayılı Kanun ve bu Kanuna dayanılarak çıkarılmış diğer düzenlemelere aykırı olmayan hükümleri geçerli olmaya devam edecektir.

Yeni düzenleme yapılırken bankaların yanı sıra, başta sermaye piyasası aracı kuruluşları olmak üzere diğer bazı finansal kuruluşlar için de uyum görevlisi atama zorunluluğunun getirilmesi uygun olacaktır. Yükümlü bünyesinde uyum görevlisi atanması aklama ve terörün finansmanı ile mücadele kültürünün yerleşmesi ve kökleşmesi açısından da büyük önem taşımaktadır. Türkiye uygulamasında akalama ve terörün finansmanı ile ilgili yükümlü-

lüklerin en çok bilincinde olan ve uyum kültürü oluşmuş bulunan yükümlü grubu bankalardır (FATF, 2007b, s. v). Bunda elbette finansal sektör içinde bankaların en büyük paya sahip olması etkilidir. Ancak asıl önemli husus, sınırlı yetkilerle dahi olsa uyum görevlisi adı altında görevlilerin atanmış olmasıdır. Uyum görevlileri mali istihbarat birimi ile yakın ilişki içinde çalışmakta ve kurumlarının uyumu için mevcut sınırlara rağmen büyük gayret sarf etmektedirler. Bu ise mücadele sisteminin yerleşmesi ve kökleşmesine önemli katkı sağlamaktadır.

5549 sayılı Kanunun 5 inci maddesi hükmü uyarınca yapılacak düzenleme ile, uyum görevlisinin adı ile uyumlu yetki ve sorumluluğa sahip olması sağlanmalıdır. Bu kapsamda uyum görevlisinin yükümlünün aklama ve terörün finansmanı ile ilgili mevzuata uyumu ve bu alandaki risklerden korunması ile görevli, bu görevleri yerine getirmek için de yetkili bir üst düzey yönetici olması hususları garanti altına alınmalıdır. Aynı şekilde uyum görevlisi yeterli insan ve diğer kaynaklara sahip olmalıdır. Bağımsızlığı ve kurum içinde etkili olması için doğrudan yönetim kuruluna bağlı olarak çalışmalıdır. Yükümlünün iş hacmi ve büyüklüğüne göre, uyum görevlisinin idaresinde bir uyum birimi teşkili de düşünülmelidir.

8. Şüpheli İşlem Bildiriminde Bulunanların Korunması

Şüpheli işlem bildiriminde bulunanların kimliklerinin gizlenmesi ve yapmış oldukları bildirimler nedeniyle herhangi bir cezai veya hukuki müeyyideye muhatap olmamaları sistemin işlemesi açısından önemlidir. Nitekim FATF'in 14 üncü Tavsiyesinde; yükümlülerin, bunların yönetici ve çalışanlarının iyi niyet hükümleri çerçevesinde yaptıkları bildirimlerden dolayı cezai ve hukuki yaptırımlara tabi tutulmamaları için ülkelerin yasal düzenleme yapmaları zorunlu kılınmıştır.

5949 sayılı Kanunun "Yükümlülerin korunması" başlıklı 10 uncu maddesinin birinci fıkrasında, 5549 sayılı Kanun gereğince yükümlülüklerini yerine getiren gerçek ve tüzel kişiler hiçbir şekilde hukuki ve cezai bakımdan sorumlu tutulamaz" hükmü yer almaktadır. Madde hükmünde geçen "gerçek kişiler" in kapsamına kimlerin dahil olduğu, Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanını Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin 29 uncu maddesinin (4) numaralı fıkrasında açıklığa kavuşturulmuştur. Buna göre, şüpheli işlem bildirimi ile görevli uyum görevlileri, yükümlünün kanuni temsilcisi, yöneticisi ve çalışanları bu kapsamdadır.

FATF tavsiyesinde iyi niyet hükümleri çerçevesinde yapılan bildirimler için koruma söz konusudur. 5549 sayılı kanunda Kanun gereğince yükümlülüklerine yerine getiren ibaresi yer almaktadır. 5549 sayılı Kanunda açıkça yazılı olmasa da hukukun genel prensipleri çerçevesinde, iyi niyetli bir şekilde yapılmayan bildirimler karşısında ilgililerin koruma hükümlerinden yararlanması söz konusu olamayacaktır. Örneğin, müşterisini kaybeden yükümlünün bu duruma kızarak yapacağı şüpheli işlem bildiriminde koruma hükmünden yararlanması söz konusu olamayacaktır.

5549 sayılı Kanunun 10 uncu maddesinin ikinci fıkrası ile de, özel kanunlarında hüküm bulunsa dahi şüpheli işlem bildiriminde bulunanlara dair, mahkeme dışında, üçüncü kişi, kurum ve kuruluşlara bilgi verilemeyeceği; bildirimde bulunan kişilerin kimliklerinin saklı tutulması ve güvenliklerinin sağlanması için mahkemece gerekli önlemlerin alınacağı hüküm altına alınmıştır.

9. Şüpheli İşlem Bildiriminde Bulunulduğunun Açıklanmaması

Şüpheli işlem bildirim sisteminin etkinliği açısından şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun veya bulunulacağıının açıklanmaması büyük önem taşır. Bu husus FATF'in 14 üncü Tavsiyesinde düzenlenmiştir. 14 üncü Tavsiye uyarınca şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun açıklanmasının yasaklanması istenilmektedir. Böyle bir tedbirle, hakkında şüpheli

işlemlerde bulunan kişilerin bu işlemlerinin mali istihbarat birimine bildirildiği bilgisine ulaşmalarının önüne geçilmeye çalışılmaktadır. Şüpheli işlem bildirimini yapıldığının veya yapılacağına açıklanması durumunda, müşteri işleminden vazgeçebilecek veya söz konusu işlemle ilgili olarak yetkili otoritelerin girişimlerini etkisiz bırakacak karşı tedbirlere girişebilecek ve/veya bildirimde bulunan görevliye zarar verebilecektir.

Şüpheli işlem bildiriminde bulunmamanın ifşa edilmemesi 5549 sayılı Kanunun 4 üncü maddesinin ikinci fıkrası ile yasaklanmıştır. Fıkra, yükümlülerin MASAK Başkanlığına şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunu, yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanları ile yargılama sırasında mahkemeler dışında, işleme taraf olanlar dahil hiç kimseye açıklayamayacakları hüküm altına alınmıştır. Bu yasağa aykırı davranışlar ise Kanunun 14 üncü maddesi uyarınca hapis ve adli para cezasını gerektirmektedir. Kanunda şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun açıklanmaması konusunda çok katı bir yaklaşım benimsendiği görülmektedir. Şüpheli işlem bildiriminde bulunanlara dair bilginin Cumhuriyet savcısına dahi verilemeyecek olması bunun bir göstergesidir.

10. Çalışanların Eğitimi

Yükümlü bünyesinde çalışır ve güçlü bir iç raporlama mekanizmasının oluşturulması ancak çalışanların eğitimi ile mümkündür. Kurum çalışanlarının yaptıkları iş ve buldukları pozisyonlar dikkate alınarak uygun eğitim programından geçirilmeleri ve bu programların çalışanların bilgilerini sürekli güncel tutacak şekilde tekrarlanması gerekir. Kuruma yeni başlayan veya görevi değişen her personel için de gerekli eğitimler verilmelidir.

FATF in 15 inci Tavsiyesi ile ilgili olarak Metodoloji'de (FATF, 2007b, s.27), finansal kuruluşlarca, çalışanlarının aklama ve terörün finansmanı ile ilgili bilgi düzeylerini sürekli güncel tutmalarını garanti edecek bir eğitim sistemi kurmaları 15.3 no.lu kriter olarak yer almaktadır. Söz konusu eğitimlerin aklama ve terörün finansmanı teknik, metot ve trendler ile ilgili mevzuatı kapsamı gerekmektedir. Kriterde özellikle müşterinin tanınması ve şüpheli işlem bildirimine ilişkin eğitimlere ayrı bir vurgu yapılmaktadır.

Kurum bünyesinde bu eğitimlerin verilmesi ve sürekli güncel tutulması yanında, yapılanların takibi ve yetkili otoritelere ibrazı açısından tüm eğitim faaliyetlerinin ayrıca kayıt altına alınması önem taşır. Eğitim faaliyetlerinin etkinliğinin ölçülmesi amacıyla gerekli kontrol ve geribildirim mekanizmalarının oluşturulması da gerekir.

Kararın Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulamasına İlişkin Yönetmeliğe 1 Şubat 2000 tarih ve 23591 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanan Yönetmelikle eklenen 16/A maddesi ile MASAK'a, getirilen yükümlülüklerin çalışanlar tarafından bilinmesini sağlayacak gerekli eğitimi vermelerini yükümlülerden isteyebilme yetkisi verilmiştir. MASAK bu yetkisini 4 no.lu Genel Tebliğ ile kullanmıştır. Tebliğ uyarınca eğitim programlarının içeriği:

- 1- Kimlik tespit zorunluluğu bulunan işlemler, kimlik tespit usulü ve kayıtların saklanması,
- 2- Şüpheli işlemlerin tanınması ve bildirim usulü,
- 3- Yetkililerce istenilecek bilgi ve belgelerin verilme usulü,
- 4- Yükümlülükler uymaması halinde uygulanacak müeyyideler olarak belirlenmiştir.

Eğitim programlarının ihtiyaca göre sürekli olarak gözden geçirilerek, tüm meslek personelinin bilgilerinin güncel tutulması amacıyla düzenli aralıklarla tekrarlanması istenilmiştir. Yıl içinde yapılan eğitim çalışmalarının istatistik amaçlı sonuçlarının, (eğitime katılan personel sayısını ve toplam eğitim saatini gösterecek şekilde) takip eden yılın Mart ayının sonuna kadar MASAK Başkanlığına bildirilmesi gerekmektedir.

5549 sayılı Kanununun 5 inci maddesinde Maliye Bakanlığına yükümlülerece yapılacak eğitim faaliyetleri konusunda düzenleme yapma yetkisi verilmiştir. Bu yetki kullanılıncaya kadar, 5549 sayılı Kanununun Geçici Birinci maddesi uyarınca, 4208 sayılı Kanuna dayanılarak yapılan düzenlemeler uygulanmaya devam edilecektir.

11. Şüpheli İşlem Bildirim Yükümlülüğüne Uyumun Denetimi

Aklama ve terörün finansmanının önlenmesine ilişkin olarak getirilen yükümlülükler aykırı davranışlar, bazen yükümlülüklerin getirdiği ilave maliyetler, bazen yükümlülerin bu yükümlülükler yeterince önem vermemeleri bazen de kasıtlı olarak uymamaları sonucunda ortaya çıkmaktadır. Bazı yükümlüler ise yükümlülükler tam uyum sağlamaktadırlar. Yükümlülükler tüm yükümlülerin uyumunun sağlanması, gerekli uyum denetim mekanizmasının bulunması ile garanti altına alınabilir. Bu mekanizmanın etkin işlemesi için, yükümlülerin kapsamının, yükümlülüklerin, yükümlülükler aykırı davranış durumunda karşı karşıya kalınacak müeyyidenin ve yükümlülükler uyumu denetlemekle sorumlu otoritenin varlığı gerekmektedir. Nitekim FATF 23 no.lu Tavsiyesi ile ülkelerden:

- Yükümlülerin yeterli düzenleme ve denetime tabi olmalarını ve FATF tavsiyelerinin etkin biçimde uygulanmasını sağlamalarını,

- Belirlenmiş yetkili bir otorite veya otoritelerin, yükümlülerin aklama ve terörün finansmanı ile mücadele yükümlülüklerini yeterli derecede yerine getirilmesini denetleme konusunda sorumlu ve yetkili olmasını istemektedir.

Türkiye’de aklama ve terörün finansmanı konusunda getirilen yükümlülükler uyumu denetimi konusundaki ilk düzenleme Kararının Aklanmasının Önlenmesine Dair 4208 Sayılı Kanunun Uygulamasına İlişkin Yönetmeliğin 16 ncı maddesinde yer almıştır. Madde- de, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığının, yükümlülerin Kanun ve bu Yönetmelikteki mükellefiyetlerini yerine getirip getirmediğini inceleme elemanları vasıtasıyla denetlemeye yetkili olduğu belirtilmiştir.

5549 sayılı Kanunla birlikte yükümlülük denetimi ve bu denetimi yapmakla yetkili olanlar kanun düzeyinde belirlenmiştir. 5549 sayılı Kanununun 11 inci maddesi “Yükümlülerin denetimi” başlığını taşımakta olup, maddede denetime yetkili olanlar sayılmış, denetimlerin münferiden veya bir denetim programı kapsamında yapılabileceği belirtilmiş, denetim elemanlarının görevlendirilmesi usulü açıklanmış ve yetkileri sıralanmıştır.

Ayrıca Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanını Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmelikte yükümlülük denetimi bir bölüm olarak yer almıştır. Yönetmeliğin “Yükümlülük Denetimi” başlığını taşıyan altıncı bölümünde denetimlerin kapsamı, denetime yetkililer ve yetkileri, denetim elemanlarının görevlendirme usulü, denetim türleri ve raporlanması, raporlar üzerine yapılacak işlemler ile yükümlülük denetimi ile ilgili çeşitli bildirimler ayrıntılı olarak düzenlenmiştir.

Yukarıdaki madde kapsamında yükümlülük denetimi ile görevlendirilebilecek denetim elemanlarının toplam sayısı 31.12.2006 tarihi itibarıyla 1061 olup unvanlar itibarıyla dağılımı tablo 4’deki gibidir (MASAK, 2007, s.19):

Yükümlülük denetimleri MASAK Başkanlığının talebi üzerine yukarıdaki tabloda unvan ve sayıları belirtilenler tarafından yerine getirilmektedir. MASAK Başkanlığı bünyesinde yükümlülük denetimleri ile görevli denetim birimi yoktur ve MASAK Başkanlığında çalışan hiçbir personelin, Başkan dahil, yükümlülük denetimi yapma yetkisi bulunmamaktadır. Böyle bir sistem kendi içinde olumlu ve olumsuz unsurları birlikte barındırmaktadır.

Tablo 4. Yükümlü Denetimi ile Yetkili Denetim Elemanları ve Sayıları (31.12.2006)

Denetim Elemanları	Toplam Denetim Elemanı Sayısı
Maliye Müfettişi	97
Hesap Uzmanı	222
Gümrük Müfettişi	89
Gelirler Kontrolörü	290
Bankalar Yeminli Murakıby	50
Hazine Kontrolörü	49
SPK Uzmanı*	50
BDDK Uzmanı	214
Toplam	1061

*Denetimle görevli SPK uzmanı sayısını kapsamaktadır.

Yükümlülük denetimlerinin MASAK Başkanlığı dışında görevli denetim elemanlarına yaptırılması sisteminin başlıca olumlu ve olumsuz yanları aşağıdaki gibi sıralanabilir:

Olumlu yanları:

- Sekiz grup denetim elemanı, gerek işe alınmada aranılan şartlar ve gerekse yetiştirilme dönemlerinde aldıkları eğitimler nedeniyle kamunun iyi yetişmiş insan kaynağını oluşturmaktadırlar.
- Her bir denetim biriminde onyıllar, bazılarında yüzyıllar içinde yerleşmiş denetim kültürü bulunmaktadır.
- Üst düzeyde denetim davranış ve etik değerlerine sahip olup, denetimlerini herhangi bir baskı hissetmeden bağımsız bir şekilde yürütürler.
- Görevlerinin gereği olarak finans ve maliye alanlarında bilgi birikimi ve tecrübeye sahiptirler.
- Görevleri dolayısıyla yükümlü gruplarını sürekli olarak denetleyen denetim elemanları, yükümlüleri yakından tanımakta, iş süreçleri, işleyişler hakkında bilgi sahibi bulunmaktadırlar.

Olumsuz yanları:

- Yükümlülük denetimi, sekiz grup denetim elemanının asli görevi değildir. Diğer görevlerine ilave olarak yapılmaktadır. Denetim elemanları asli görevleri ile yükümlülük denetimi görevi arasında bölünmektedir.
- Aklama ve terörün finansmanı ile mücadele gittikçe karmaşık hale gelmektedir. Her geçen gün yeni düzenleme, yeni trend ve tipolojiler söz konusu olmaktadır. Bu ise aklama ve terörün finansmanını ayrı bir ihtisas alanı yapmıştır. Yükümlülük denetimi ile görevlendirilen denetim elemanlarının diğer işlerinin yanında bu alanda ihtisas sahibi olmalarını beklemek rasyonel bir yaklaşım olmayacaktır.
- Yükümlülük denetimlerinin başka birim personeli ile yaptırılması zaman alan bir süreçtir. Yükümlülük denetimi için denetim elemanının görevlendirilmesi ilgili birimden yazılı olarak talep edilir. İlgili birim belli bir süre içinde görevlendirme için ilgili Bakandan görev onayı alır. Görev onayı denetim elemanı ve MASAK Başkanlığına bildirilir. Görev onayını alan denetim elemanı göreve hangi tarihte başlayacağına karar verir ve bunu MASAK Başkanlığına bildirir. Tüm bu aşamalar, postada geçen süreler denetim süresini uzatır.
- Denetim elemanları ile MASAK Başkanlığı arasında hiyerarşik ilişki söz konusu değildir. Dolayısıyla denetimlerin programlanması, denetim elemanlarının yükümlülük denetimlerine daha fazla zaman ayırması gibi konularda MASAK Başkanlığı'nın herhangi bir müdahalesi söz konusu değildir.
- Sekiz farklı denetim elemanının kendi kurumsal yapıları içinde oluşmuş denetim yapma tarzları, raporlama formatları gibi hususlar yükümlülük denetimi ve bu

denetim sonucunda ortaya çıkan raporların standart bir yapıya kavuşmasına engel teşkil etmektedir.

Yukarıda sıralanan olumlu ve olumsuz yanlar değerlendirildiğinde, MASAK Başkanlığının yükümlü denetimi konusunda kendi içinde bir yapılanma ihtiyacı olduğu anlaşılmaktadır. Ancak, bu yapılanmanın niteliği itibari ile bugünden yarına olması mümkün değildir. Her şeyden önce yükümlü grupları ve sayıları dikkate alındığında yükümlülük denetimi oldukça büyük insan kaynağını gerektirir. Bu insan kaynağının açıktan yüzlerce kişinin işe alınması ile karşılanması da çözüm değildir. Çünkü, denetim kültürünün oluşması, denetlenecek birimlerin tanınması ve bu kişilerin konu hakkında ihtisas sahibi olmaları zaman alacaktır.

Ayrıca MASAK'ın işe aldığı denetim elemanı adaylarını yetiştirmek için sahip olduğu hazmetme kapasitesi de önemli bir kısıt olarak karşımıza çıkacaktır. Bu açıklamalar çerçevesinde, ilk etapta 8 denetim grubu yanında MASAK bünyesinde oluşturulacak denetim dairesinde görev alacak Mali Suçları Araştırma Uzmanlarına da yükümlülük denetim yetkisinin verilmesi düşünülebilir. Bunun için 5549 sayılı Kanunda değişiklik gerekir. Zaman içinde denetim kültürü de oluşturularak bu yetkiye sahip personel sayısı artırılabilir. İleri aşamada belli bir sayı ve niteliğe ulaşan bu kişiler asli görev olarak aklama ve terörün finansmanı ile ilgili yükümlülük denetimlerini yerine getirirler. 8 grup denetim elemanına ise aklama suçu incelemelerinde olduğu gibi, görev yaptıkları alandaki ihtisas bilgilerine ihtiyaç duyulduğu ölçüde ve durumlarda başvurulmaya devam edilebilir.

12. Şüpheli İşlem Bildirimi ile İlgili Yükümlülüklerle Aykırı Davranışlar ve Müeyyideler

Yükümlü grupları kapsam açısından geniş bir yelpaze oluşturmaktadırlar. Yükümlüler aklama ile mücadele konusunda görevlerinin farkında oldukları ve bu yöndeki tedbirlere uydukları ölçüde, aklama ile mücadelenin etkinliği artacaktır. Yükümlülerin, aklama ile mücadele konusundaki yükümlülüklerle uyarken, aslında kamunun yapması gereken bazı işlemleri kendilerinin yapmakta oldukları gibi bir yargıdan uzaklaşarak, bu tedbirlere uymak suretiyle kurumlarının aklayıcılar tarafından kullanılmasını önlemeye çalıştıkları bilinci ile hareket etmeleri gerekmektedir. Aksi davranışlar bu kuruluşların müeyyide ile karşı karşıya kalmalarına neden olabilecektir.

Günümüzde artık aklama ile mücadele yükümlülüklerini yerine getirmedeki eksiklikler, yükümlüler için önemli bir risk anlamına gelmektedir. Aklama ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamındaki yükümlülükleri yeterince yerine getirmemeleri nedeniyle suçlular tarafından kara para aklama ve terörün finansmanı amacıyla finansal sistemin kötüye kullanılması finansal sistemin güvenilirliği, fonksiyonlarını uygun şekilde yerine getirmesi, itibarı ve istikrarı açısından önemli bir risk oluşturur (EC, 2005). Aklama ile mücadele kapsamındaki yükümlülüklerin eksik uygulanması bankalar için önemli finansal maliyetler getirebilen itibar kaybı riski, operasyonel risk, yasal risk ve/veya yoğunlaşma riskine neden olabilir (Basel Committee on Banking Supervision, 2001, s.2). Bu konuda son dönemdeki en çarpıcı örnek Amerikan FIU'su FinCEN (Financial Crimes Enforcement Network) tarafından aklama ile ilgili bazı yükümlülüklerini yerine getirmediği için bir bankanın toplam 65 milyon dolar para cezasına çarptırılmasıdır (Osterland, 2007).

Yükümlülüklerle uyumun sağlanmasında, aykırı davranışların tespiti ve cezalandırılması önem taşır. Uygun, caydırıcı ve orantılı yaptırımların bulunmadığı durumda yaptırımların etkinliği ortadan kalkar. FATF'in 17 inci Tavsiyesinde ülkelerden, kara paranın aklanması ve terörün finansmanı ile mücadele kapsamında getirilmiş yükümlülüklerle aykırılık durumunda yükümlüler için öngörülen cezai, hukuki ve idari yaptırımların etkili, orantılı ve caydırıcı nitelikte olmasını sağlamaları istenmektedir.

5549 sayılı Kanunla, aklama ve terörün finansmanı ile ilgili olarak getirilen yükümlülüklerle aykırı davranışlar için idari ve adli cezalar olmak üzere iki ayrı ceza türü öngörülmüştür. Cezalar yükümlü grupları ve fiiller itibariyle çeşitlendirilmiş, tüzel kişilere ve fiilin işlenişine göre bunların çalışanlarına da ayrıca ceza verilmesi şeklinde düzenlenmiştir. Bazı aykırılıklar için uyarı, uyarıya rağmen gerçekleştirilmeyen işlemler için para cezası verilmesi şeklinde bir yaptırım sistemine geçilmiştir.

Şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğünün ihlal edilmesi durumunda 5549 sayılı Kanunun 13 üncü maddesi uyarınca 5.000 YTL para cezası verilmesi hüküm altına alınmıştır. Kanunda sayılan bazı yükümlüler için bu rakam iki kat olarak uygulanacaktır. Bu tutarlar Kanunun 28 inci maddesi hükmüne göre her yılın başından geçerli olmak üzere bir önceki yıl için 213 sayılı Vergi Usul Kanunu uyarınca belirlenen yeniden değerlendirme oranında artırılarak uygulanmaktadır. Aynı madde uyarınca hesaplamalarda 10 YTL'ye kadar olan tutarların dikkate alınmayacaktır. Ancak Kabahatler Kanununda 5560 sayılı Kanunla yapılan değişiklik sonrası Kabahatler Kanununun hükümlerinin idari para cezaları ile ilgili olarak kanun yoluna başvurma dışındaki tüm hükümler için geçerli hale gelmesi nedeniyle, hesaplamalarda Kabahatler Kanunu esas alınacaktır. Bu durumda 5549 sayılı Kanundaki 10 YTL'ye kadar küsuratlar değil, 1 YTL'ye kadar olan küsuratlar dikkate alınmayacaktır.

Şüpheli işlem bildiriminde ceza uygulamasında zamanaşımı süresi açısından da yarıdaki açıklamalar geçerlidir. Buna göre 5549 sayılı Kanunda öngörülmüş beş yıllık süre değil, Kabahatler Kanununda idari para cezasının parasal limitine bağlı olarak geçerli olan 3 yıllık zaman aşımı süresi dikkate alınacaktır. Her ihlal fiili için ayrı ayrı hem yükümlüye hem de yükümlülüğü yerine getirme konusunda kendisine görev düşen yükümlü çalışanına ceza verilecektir. Ceza verilirken, cezanın işlendiği tarihte geçerli olan ceza tutarları esas alınacaktır. Örneğin 2006 yılında işlenmiş bir aykırılık 2007 yılında tespit edildiğinde, aykırılığın tespit edildiği veya cezanın kesildiği tarihteki değil fiilin işlendiği tarihte o fiil için öngörülmüş ceza tutarı esas alınacaktır. Aşağıda şüpheli işlem bildiriminde bulunma yükümlülüğüne aykırı davranışlar için, yükümlü grupları ile bunların çalışanları için uygulanacak idari para ceza tutarları yıllar itibariyle yer almaktadır.

Tablo 5. Şüpheli İşlem Bildiriminde Bulunulmaması Halinde Uygulanacak İdari Para Cezası (YTL)

Yükümlülük ihlali yapanlar/ Yıllar	2006	2007	2008
Banka, finansman şirketi, faktöring, ikrazatçı, finansal kiralama şirketi, sigorta ve reasürans şirketi, emeklilik şirketi, sermaye piyasası kurumu veya yetkili müessese	10.000	10.780	11.556
Diğer yükümlüler	5.000	5.390	5.778
Yükümlülüğü yerine getirme konusunda kendisine görev verilen yükümlü yönetici ve çalışanları	2.000	2.156	2.311

Şüpheli işlem bildiriminde bulunulduğunun ifşa edilmesi durumunda 5549 sayılı Kanunun 14 üncü maddesi uyarınca ifşa eden kişi bir yıldan üç yıla kadar hapis ve beşbin güne kadar adli para cezası ile cezalandırılacaktır. Tüzel kişiler için ise lisans iptali veya malvarlığı müsaderesi gibi bunlara özgü güvenlik tedbirleri mahkeme kararı ile uygulanabilecektir.

13. Yükümlülere Geribildirimde Bulunulması

FATF'in 25 inci tavsiyesinde (FATF, 2007a, s. 38) yetkili otoritelerden ve özellikle de mali istihbarat biriminden yükümlüler için şüpheli işlem bildirimleri ile ilgili olarak uygun geribildirim mekanizması oluşturmaları istenilmektedir.

Uygun geribildirim mekanizmaları iki ana başlık altında toplanabilir. Bunlar, genel geribildirim ve özel veya olaya ilişkin geribildirimlerdir (FATF, 1998). Aşağıda genel geribildirim türlerinden başlıcaları yer almaktadır:

- Alınan şüpheli işlem bildirimleri, bunlardan diğer birimlerle paylaşılanlar ve bu paylaşılanlarla ilgili olarak netice alınanların sayılarını içeren istatistikler,
- Güncel aklama ve terörün finansmanı teknik, metot ve trendlere (tipolojiler) ilişkin bilgiler,
- Kişi, yer ve gerçek rakamlardan arındırılmış gerçek aklama olay örnekleri (sanitised examples).

Başlıca Özel veya olay bazlı geri bildirim türleri ise aşağıdaki gibidir:

- Şüpheli işleme konu olayla ilgili spesifik geribildirim,
- Şüpheli işlem bildirimlerinin alındığına ilişkin yükümlüyü bilgilendirme,
- Ülke yasal düzenlemelerinin izin verdiği ölçüde şüpheli işlem bildiriminde yer alan olayın aklama ilişkisinin bulunup bulunmadığı, konu ile ilgili dosya açılıp açılmadığı veya yargıya intikal ettirilip ettirilmediğine ilişkin yükümlüyü bilgilendirme.

Geribildirimler, yazılı olarak veya toplantılar, görsel yayın araçları ve elektronik sistemler aracılığı ile yapılabilir (FATF, 1998).

Türkiye’de geribildirim konusu ilk kez Suç Gelirlerinin Aklanmasının ve Terörün Finansmanını Önlenmesine Dair Tedbirler Hakkında Yönetmeliğin 30 uncu maddesinde yer almıştır. Madde metni aşağıdaki gibidir.

Geribildirim:

MADDE 30- (1) Şüpheli işlem bildiriminde bulunan yükümlülere Başkanlıkça, bildirim kayda alındığına dair bilgi verilir.

(2) Başkanlık şüpheli işlem bildirimlerine ilişkin istatistikî verileri, aklama ve terörün finansmanında kullanılan yöntemleri, oluşan eğilimleri, şüpheli işlem bildirimleri sonrası süreçler ve varılan sonuçlardan faydalanılarak hazırlanan örnek olayları, yıllık faaliyet raporları, rehberler ya da periyodik yayınlar yoluyla yayımlayabilir, eğitim amacıyla kullanılabilir.

14. Sonuç

Aklama ile mücadele, organize suç örgütleri ile mücadelenin bir aracı olarak ortaya çıkmıştır. Yılda trilyonlarca doları bulan suç gelirlerinin aklanarak yasal görüntü kazanmasının önüne geçilmek suretiyle, suç örgütlerinin bu gelirlerden mahrum bırakılması amaçlanır.

Aklamamanın önlenmesi için, aklamada kullanılma ihtimali yüksek kişi ve kuruluşların bu mücadelede etkin desteğine ihtiyaç duyulur. Bu etkin desteğin en önemlisi yükümlü olarak adlandırılan kişi ve kuruluşların, suç geliri olduğundan veya terörün finansmanında kullanılacağından şüphelendikleri durumları mali istihbarat birimine bildirmeleridir.

Bildirilen şüpheli işlemler mali istihbarat birimlerince analiz ve değerlendirme sürecinden geçirilerek aklama veya terörün finansmanı suçunun işlendiği yönünde ciddi emare elde edilenler savcılıklara veya ilgili diğer kamu kurumlarına aktarılacaktır. Bu haliyle, pek çok aklama ve terörün finansmanı suçunun ortaya çıkarılmasında şüpheli işlem bildirimleri ilk çıkış noktası olma özelliği taşımakta, aklama ile mücadele eden birimlerce önemli bir veri kaynağı olmaktadır. Şüpheli işlem bildirimleri, aklama ve terörün finansmanı suçunun ortaya

çıkarılması, suç gelirlerinin ve terörün finansmanında kullanılacak fonların tespiti, bunlara el konulması ve müsaderesi için önemli bir araçtır. Ayrıca şüpheli işlemler aracılığı ile aklama ve dolayısıyla öncül suçların tespit edilme riski artırılmaktadır. Bu ise suç işleme motivasyonu üzerinde negatif etkide bulunan önemli bir unsurdur.

Önemli fonksiyonlar yüklenen şüpheli işlem bildirimlerinden arzu edilen verimin alınması, bu aracın tüm unsurları ile birlikte değerlendirilerek bir sistem dahilinde ele alınmasını gerekli kılmaktadır. Şüpheli işlem bildirimlerinin etkinliği her şeyden önce konuyu tüm yönleriyle düzenleyen yükümlülüğü ve yükümlülere net bir şekilde belirleyen, usul ve esasları ortaya koyan, şüpheli işlem bildiriminde bulunanları koruyan hukuksal altyapıyı gerekli kılar. Bu altyapıya ilave olarak, yükümlü gruplarının farkındalığı ve konuyu sahiplenmesi, çalışanların eğitimi, diğer önleyici tedbirlerin etkin bir şekilde uygulanıyor olması, şüpheli işlem bildirimleri ile ilgili kurum içi mekanizmaların oluşturulması, yükümlülüğe uyumun denetimi, yükümlülüğe aykırı davranışlar için etkin, orantılı ve caydırıcı bir ceza sisteminin bulunması, şüpheli işlem bildirimlerini alacak, analiz edecek ve ilgili diğer birimlerle paylaşacak mali istihbarat biriminin bağımsızlığı, kapasitesi ve imkanları, yükümlü grupları ve diğer kamu kurumları ile işbirliği içinde çalışması, şüpheli işlem bildirimleri ile ilgili olarak yükümlü gruplarına gerekli ve yeterli geribildirimlerin yapılması şüpheli işlem bildirim sisteminin etkinliği için gereklidir.

Dipnotlar

¹ Aksi belirtilmediği sürece dolar, ABD dolarını ifade etmek üzere kullanılmaktadır.

² Viyana Konvansiyonu olarak anılan Uyuşturucu ve Psikotrop Maddelerin Kaçakçılığına Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi. Aralık 1988 tarihinde imzaya açılmış ve Kasım 1990 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

³ Starbourg Konvansiyonu olarak anılan Suçtan Kaynaklanan Gelirlerin Aklanması, Araştırılması, Ele Geçirilmesi ve El Konulmasına İlişkin Sözleşme. Kasım 1990 tarihinde imzaya açılmış ve 1993 Eylül ayında yürürlüğe girmiştir.

⁴ Palermo Konvansiyonu olarak anılan, Sınıraşan Örgütlü Suçlara Karşı Birleşmiş Milletler Sözleşmesi organize suçlarla mücadele öngören ilk uluslararası düzenlemedir. 15 Kasım 2000'de BM Genel Kurulu tarafından kabul edilmiş, 12-15 Aralık 2000 tarihinde de Palermo'da imzaya açılmıştır.

⁵ *Gri para* kayda tabi tutulmamış ancak çoğunlukla yasal faaliyetlerden elde edilen kazançlara verilen genel bir addir (TBB, 2003, s. 7.)

⁶ Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere gibi bazı ülkeler şüpheli işlem bildirimini yerine şüpheli eylem bildirimini (Suspicious Activity Report – SAR) adını tercih etmektedir.

⁷ Nakit işlem bildirimini için Kanada cash transaction report terimini kullanırken ABD currency transaction report terimini tercih etmektedir.

⁸ http://www.swift.com/index.cfm?item_id=1243 erişim 15.04.08

⁹ http://www.swift.com/index.cfm?item_id=66437 Erişim 15.04.08

¹⁰ FATF, üye ülkelerin aklama ve terörün finansmanı ile mücadele sistemlerini 40+9 tavsiyenin her biri için geliştirilmiş kriterler dikkate alınmak suretiyle değerlendirmektedir. Değerlendirme sonucunda her bir tavsiye için uyumlu (Compliant – C), büyük oranda uyumlu (Largely Compliant – LC), kısmen uyumlu (Partially Compliant w PC, uyumsuz (Non-Compliant- NC) notları vermektedir. Şayet ülkenin sistemi o tavsiyenin uygulanmasına imkan vermiyorsa uygulanamaz (not applicable – na) değerlendirmesi yapılmaktadır. FATF şu anda ülkelerin 3. tur değerlendirmelerini yürütmektedir. Türkiye'nin 3. tur değerlendirmesi Şubat 2007 tarihinde FATF genel kurulunda yapılan görüşme sonrası tamamlanmış ve Türkiye izleme sürecine alınmıştır. 5 no.lu tavsiyeden PC alan ABD dahil pek çok ülkenin izleme süreci de devam etmektedir.

¹¹ Söz konusu 12 banka: ABN AMRO Bank N.V., Barclays Bank, Banco Santander Central Hispano, S.A., Chase Manhattan Corporation, Citibank, N.A., Credit Suisse Group, Deutsche Bank AG, HSBC, J.P. Morgan, Inc., Société Générale, UBS AG'dir.

¹² Mali istihbarat birimleri arasında bilgi paylaşım ağı oluşturmanın faydalarından yararlanmak amacıyla bir grup mali istihbarat birimi 1995 yılında Brüksel'de Egmont Arenberg Sarayında uluslar arası işbirliği için enformel bir grup oluşturmaya karar vermişlerdir. Daha sonra bu mali istihbarat birimleri özellikle bilgi değişimi olmak üzere işbirliği, eğitim ve uzmanlık paylaşımı amacıyla düzenli bir şekilde toplanmaya başlamışlardır. Bu enformel grup ilk toplantısının yapıldığı yerden ismini alarak Egmont grup olarak isimlendirilmiştir. Türkiye 1998 yılında Gruba üye olmuştur.

Kaynakça

- AKAR, Y. (1997), **Kara Paranın Aklanması**, Ankara, SPK Yayın No:90.
- ARLACCHI, P. (1998), "The need for a global attack on money-laundering", **Attacking the Profit of Crime: Drugs, Money and Laundering, Vienna**, United Nations, ss. 5-8.
- AUSTRAC, (2006), **Annual Report 2005-06**, Australia, The Australian Transaction Reports and Analysis Centre.
- AYKIN, H. (2007a), "Karaparanın Aklanmasıyla Mücadele Konusundaki Temel Uluslararası Metinler ve Oluşumlar", **Uluslararası Ekonomik Sorunlar Dergisi**, Sayı 25, Mayıs 2007, ss. 33-40.
- AYKIN, H. (2007b), "Aklama Suçu Öncül Suç İlişkisi", Ankara, **Yaklaşım**, Sayı:172, s.59-66.
- AYKIN, H. (2007c), "Dünyanın En Büyük Endüstrisi Organize Suç Örgütleri ve Kara Para Aklama-II", Ankara, **Yaklaşım**, Sayı 177, Eylül 2007, ss. 41-45.
- AYKIN, H. (2008), "Kayıtdışı Ekonominin Yaygın Olduğu Ortamda Kara Para İle Etkin Mücadele Mümkün mü?", Ankara, **Yaklaşım**, Sayı 183, Mart 2008, ss.201-209.
- BASEL COMMITTEE ON BANKING SUPERVISION. (2001), **Customer due diligence for banks**. Bank for International Settlements, <http://www.bis.org/publ/bcbs85.pdf>
- BUNDESKRIMINAMT (2005), **Annual Report Financial Intelligence Unit**, Weisbaden, Germany FIU.
- BUNDESKRIMINAMT (2006), **Annual Report Financial Intelligence Unit**, Weisbaden, Germany FIU.
- CARLSON, J. (2000), "Money Laundering and Corruption: Two Sides of the Same Coin", **No Longer Business as Usual Fighting Bribery and Corruption**, Paris, OECD, ss:127-136.
- CE, (2005), **Organised Crime Situation Report 2005 Focus on the Threat of Economic Crime**, Strasbourg, Council of Europe.
- COLEMAN, J.W. (2001), **The Criminal Elite. Understanding White-Collar Crime**, New York, St. Martin's Press.
- EC, (2005), **Directive 2005/60/EC of the European Parliament and of the Council of 26 October 2005 on the prevention of the use of the financial system for the purpose of money laundering and terrorist financing**.
- EGMONT GROUP, (2004), **Statement of Purpose of the Egmont Group of Financial Intelligence Units**, Guernsey.
- FATF, (1998), **Best Practice Guidelines on Providing Feedback to Reporting Financial Institutions and Other Persons**, Paris, FATF/OECD.
- FATF, (2003), **The Forty Recommendations**, (Incorporating the Amendments of 22 October 2004) Paris, FATF/OECD.
- FATF, (2004), **Special Recommendations on Terrorist Financing**, Paris, FATF/OECD.
- FATF, (2005), **Third Mutual Evaluation Report on Anti Money Laundering and Combating The Financing Of Terrorism of Italy**, Paris, FATF/OECD.
- FATF, (2006a), **Third Mutual Evaluation Report on Anti Money Laundering and Combating The Financing Of Terrorism of Spain**, Paris, FATF/OECD.
- FATF, (2006b) **Third Mutual Evaluation Report on Anti Money Laundering and Combating The Financing Of Terrorism of Suisse**, Paris, FATF/OECD.
- FATF, (2006c), **Third Mutual Evaluation Report on Anti Money Laundering and Combating The Financing Of Terrorism of Portugal**, Paris, FATF/OECD.
- FATF, (2006d), **Third Mutual Evaluation Report on Anti Money Laundering and Combating The Financing Of Terrorism of United States of America**, Paris, FATF/OECD.
- FATF, (2007a), **Methodology for Assessing Compliance with the FATF 40 Recommendations and the FATF 9 Special Recommendations**, Paris, FATF/OECD.
- FATF, (2007b), **Third Mutual Evaluation Report on Anti Money Laundering and Combating The Financing Of Terrorism of Turkey**, Paris, FATF/OECD.
- FATF, (2007c), **Annual Report 2006-2007**, Paris, FATF/OECD.
- FATF, (2007d), **Third Mutual Evaluation Report on Anti Money Laundering and Combating The Financing Of Terrorism of The United Kingdom of Great Britain and Northern Ireland**, Paris, FATF/OECD.
- FATF, (2007e), **Third Mutual Evaluation Report on Anti Money Laundering and Combating The Financing Of Terrorism of Greece**, Paris, FATF/OECD.
- FINCEN, (2007), **The SAR Activity Review- By The Numbers**, Issue 8, June 2007.
- FINTRAC, (2006) **Annual Report 2006**, Ottawa, Financial Transactions and Reports Analysis Centre of Canada.
- GAO, (2003), **Terrorist Financing**, United States General Accounting Office, GAO 04-163.
- GILMORE, W.C. (2004), **Dirty Money**, Third Edition Revised and Expanded, Strasbourg, Council of Europe Publishing.
- GÜVEL, E. A., (2004), **Suç ve Ceza Ekonomisi**, Ankara, Roma Yayınları-4.
- HSBC, (2006) **Germany Report**, 29.08.2006
- IMF-WB (2004), **Financial Intelligence Units: An Overview**, Washington, International Monetary Fund – World Bank.

- KANADOĞLU, S. (2003), "Türkiye Cumhuriyeti Başsavcılığı Kurulmalıdır", **Cumhuriyet Gazetesi**, 14 Nisan 2003.
- KARAAL, H. (2005), **Karapara Aklama ile Mücadelede Bildirimlerin Rolü ve Önemi**, Ankara, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı Yayınlanmamış Yeterlik Tezi.
- LILLEY, P. (2006), **Dirty Dealing The Untold Truth About Global Money Laundering, International Crime and Terrorism**, London, Kogan Page Publishing.
- MASAK, (2006), **Şüpheli İşlem Bildirim Rehberi**, Ankara, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı Yayını.
- MASAK, (2007), **Faaliyet Raporu 2007**, Ankara, Mali Suçları Araştırma Kurulu Başkanlığı Yayını.
- OSTERLAND, A. (2007) "American Express slapped with money-laundering fines", August 7, 2007, <http://financialweek.com/apps/pbcs.dll/article?AID=/20070807/REG/70807001/1006/rss02&rssfeed=rss02> Erişim 13.08.07.
- RIDER, B., (1996), "Taking the Profit Out of Crime", **Money Laundering and Control**, (Ed. B. RIDER ve M. ASHE), Dublin, Round Hall Sweet & Maxwell, ss. 1-27.
- REUTER, P. ve TRUMAN, E. M. (2004), **Chasing Dirty Money: The Fight Against Money Laundering**, Institute for International Economics.
- SCHNEIDER, F. ve WINDISCHBAUER, U. (2007), **Money Laundering Some Preliminary Empirical Findings**, Working Paper, Johannes Kepler University of Linz.
- SCHOTT, P.A. (2006), **Reference Guide to Anti-Money Laundering and Combating the Financing of Terrorism**, Second Edition and Supplement on Special Recommendation IX, Washington, The World Bank/IMF.
- SNCCP, (2005), **Methods to prevent economic crime, Research on Economic Crime, Report 2005:5**, Stockholm. The Swedish National Council for Crime Prevention.
- SOMERS, L. E. (1984), **Economic Crimes**, Clark Boardman Company.
- SUISSE FEDERAL OFFICE of POLICE, (2007), **Annual Report 2006**, Suisse.
- THACHUK, K. (2006), "Terörizme Destek Veren Kaynaklarla Mücadele", **Küresel Terörizm ve Uluslararası İşbirliği Sempozyumu (Ankara 23-24 Mart 2006)**, Genelkurmay Başkanlığı Terörizme Mücadele Mükemmeliyet Merkezi Yayını, Genelkurmay Basımevi., ss. 57-74
- TBB, (2003), **Karaparanın Aklanması Suçu ile Mücadele ve Bankaların Yükümlülükleri**, İstanbul, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No: 235.
- TBB, (2006), **Suç Gelirlerinin Aklanması ve Terörizmin Finansmanı ile Mücadelenin Önemi ve Türk Bankacılık Sisteminde Uygulama Kılavuzu**, Türkiye Bankalar Birliği Yayın No: 246.
- TRACFIN, (2007), **Rapport d'activité 2006**, Paris, Traitement du renseignement et action contre les circuits financiers clandestins.
- US DEPARTMENT OF STATE, (2008), **International Narcotics Control Strategy Report Volume II Money Laundering and Financial Crimes**, March 2008, Washington DC, Bureau for International Narcotics and Law Enforcement Affairs
- ZIEGLER, J. (1999), **Suçun Derebeyleri Demokrasiye Karşı Yeni Mafyalar**, (Çev. Ali Cevat Akkoyunlu), İstanbul, Doğan Kitap.
- Wolfsberg, (2000), **Global Anti Money-Laundering Guidelines for Private Banking – Wolfsberg AML Principles**, First Revision May 2002, www.wolfsberg-principles.com.